

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Summa collationum, sive Communiloquium

Johannes <Gualensis>

[Augsburg], 1475

Pars Quarta. Distinctio Prima. Capitulum Primum. De re publica
ecclesiastica

[urn:nbn:de:bsz:31-308069](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-308069)

amplius confirmet & virtus enim in infirmitate perficitur & c. ij. Counth. xij. Et sequitur libenter glorabor in infirmitatibus meis: sed mentis & corporis modo predicto / ut inhabitet in me virtus christi. Licet ergo alijs varijs modis possint homines ad monevi: quia tancū de illis Sic totius scđo pastoralium sufficienter tractat: hęc ad presens sufficiant.

Partes Quarta. Distin^o Prima. Capitulum Primum De re publica ecclesiastica & cleuas in communi.

Remissis igit varijs auctoritatibus narrationibus & exemplis: ex quibus euangelicus p̄dicator potest habere occasionē instruendi homines illiteratos / conferendi cū eis edificatōe p̄m diuersitatē dignitatū graduum siue statū / & misteriorum. Siue quantum ad conditiones eorū absolutas & p̄uas siue distinctas ut in p̄ma pte. Siue quantum ad omnes conditiones in singulis ut in t̄cia pte. In hac pte summo magistro dirigēte colligant auctoritates narratōes. et exēpla quibus p̄dicator ap̄licus amplius vtiliter potest habere occasionē informandi homines literatos & ecclesiasticos: & vtiliter conferendi cum eis.

Capitulum Primum

Quia ex talibus p̄sonis consistit res publica ecclesiastica: cuius caput est summus pontifex: p̄t ait Hugo. ij. de sacramētis: pte. ij. c. iij. Quod spiritalis potestas caput habet summū pontificem. ipsi summo pontifici possunt adaptari quę dicta sūt sup̄ pte prima. De capite reipublice ciuili scđ p̄nceps & eo excellentius & perfectius: quo ipse summus pontifex caput est omnium: & ea que dicta sunt de oculis & auribus corde manibus & pedibus possunt adaptari membris reipublice ecclesiastice. Et eo similiter perfectius quo potestas sublimior est: & perfectior. Sicut ait Hugo vbi supra. Spiritalis potestas terrena potestatem: & institueret habet ut sit: & iudicare habet si bona non fuerit: & tanto dignior quam terrena: quanto spiritus quam corpus: & prior tempore & maior dignitate.

ut ait ibidem. Sed quia persecutorum maiestatis opprimetur gloria. puer. xxv. Tanquam inscius et inexptus non presummo descubere quis sit summus pontifex: et summus plati post eum. Quales autem esse dicitur: descubuit bernardus in libris suis ad Eugenum. Et licet sit unum caput ecclesie: scilicet summus pontifex: quia tamen quilibet episcopus dyocesanus est ad modum capitis in sua dyocesi. Qualis debet esse episcopus: et quales clerici sub eo constituti ex quibus respublica ecclesiastica constituitur. Nunc videndum est quales dicitur esse clerici et deinde quales episcopi: qui ex illis eliguntur. Potest ergo episcopus coaptari capiti archidiaconi: qui imperant subdiaconis et leuitis: ad quorum curam pertinet prochiatum oromatio. Prout ait Hugo. iij. de sa. parte. iij. cap. xvi. ubi de officiis archidiaconi bene prout adaptari aures et oculis. Iudices constituti in re ecclesiastica publica: et oratores prout adaptari ore. Canonici vero quorum est eligere episcopum: et qui sunt eius consiliarii possunt adaptari cordi. Officiales et decani ecclesiam protegentes possunt adaptari manibus. Sacerdotes vero parochiales et persone ecclesiastice residentes in ecclesiis pedibus congrue adaptantur. Et hijs omnibus congruunt que dicta sunt superius parte prima. De membris reipublice civilis: et modo perfectiorum et spiritualiorum: quia ipsi sunt spiritualiores et perfectiores: sed ibi inceptum est a capite ratione dignitatis. Et quia de genere nobilitate consuevit esse princeps: quod populus et ex successione ut sepe debetur ei principatus: et sic processum est descendendo a capite ad alia membra usque ad pedes tanquam a dignitate. Idem autem econuerso a membris ad caput quia qui prius est clericus et ecclesiasticus postea eligitur episcopus. Supponendo igitur supradicta que communia sunt. Primum de admonitione clericorum secundum singulos gradus ordinum. Secundo de admonitione omnium et de hijs que sunt necessaria omnibus ecclesiasticis communiter. Tertio de admonitione sacerdotis specialiter: et qualis debet esse episcopus. Quarto de electione episcopi et de pertinentibus ad hoc. Quinto qualis debet esse episcopus: et de officiis eius. Admonendi ergo sunt clerici ut intelligant statum suum et nominis interpretationem. prout ait hieronymus xxxiiij. epistola. Clericus qui seruit ecclesie interpretetur vocabulum suum: et nominis diffinitionem. plati nunciat esse quod dicitur. Dicit enim clericos grece fors latine propter tua quia de sorte sunt dicitur: vel quia dominus ipse est fors id est pro sorte clericorum: quia ipse est pro sorte dicitur: vel dicitur pro parte habet. Et sequitur. Tale seorsus exhibere ut possideat dominum: et ipse possideat a domino. Et ibi bene

de hoc. Et idem decretorum di. 22. Clericos etiam. Magna ergo dignitas clericorum quod sunt de sorte domini: et musica possessio / quia possident dominum. Et in huius dignitatis signum clericus habet coronam: putat Dugos super parte. iij. ca. iij. quod primum signaculum clericus est corona / quod signat ad potestatem sortis misterij diuini: cui seruire est resignare. Corona quippe regale decus significat. Hinc ille uo. i. per uo. ij. Regale sacerdotum. Et propter hoc coma capitis clericus in modum tondetur corone. ut per hoc debet intelligi: quod ad regiam potestatem assumit. Etiam ut reuelata facie gloriam domini contemplet: putat Dugos ubi super. Non et prohibent naturam comam et monent ut habeant religiosa uelimenta di. 23. Clerici comati. Monent ergo clericus ut sint a mundanis cogitationibus sequestrati: et diuinis misterijs mandati / nobili uita et regia potestati: et uenusta grauitate maturi et diuinorum secretorum iugiter contemplati. Non et Hieronymus epistola uida. Negociatorum clericum: et ex inope diuitem / ex ignobili gloriosum: quasi quando pestem fugit. Nemo militans uo implicet se negocijs secularibus. ij. ad thimo. ij. Et idem fert beatus hieronymus. putat dicit in pollicato li. viij. ca. xij. tres a mensa clericos exclusisse / quia ipsos incompotus uoioit / tunc ducens honesto et graui uoio in eo aliquid incompotum inuenit. In honestum ergo et tunc clericus de erere in capite signaculum regium et suo nomine profitei se esse contemplatorem diuinorum archanorum.

Capitulum Secundum. De clericis in communi et quales esse debent.

Queant ergo clericus et aduertat se deferre signum regium et suo nomine profitei diuinum misterium: et sua iocura testificauit se esse contemplatorem diuinorum secretorum ne se seruiat peccatis: et concultent a sathana: et absorbeant a secularibus negocijs et causis: et de talibus uerificet illud romano. iij. quod nutrebant in croceis amplexati sunt stercorea. Consume autem ecclesiastice usus a nazareis ortus esse putat: quod prius cum seruato uenit ob uite continentie caput radebat: et capillos in igne sacrificij ponebant. Numeri. vi. ut ait Dugos ubi super ca. ij. ut hoc signo uida in corde eorum et opa pullulancia patenda doceat: ut ait idem. Magna ergo diligentia debet clericus statum suum custodire modo predicto. Multum indecens est si corona regia sit corona superbie. De qua Ysaie. iij. De corone superbie / uel si sit corona arcogantie qua confunget dominus / uel sit corona uel coma iactantie: cum clericus prohibetur naturam comam: ut dictum est. prima count. viij.

Oie si comam nutuat: ignominia est illi: vel si circumponantur oz nameta lasciuie vel luxurie: q̄ deferre phibet ap̄ls etiā mulierib⁹ 1. petu. iij. Quaz nō sit extunsec⁹ capillata: aut circūdatio auu in magno honore seruare capita sua dñt: in q̄bus eminet regale dec⁹: vt dictum est.

Capitulum Tertium. De instructione & institutione eorum in primo gradu scilicet hostiarum &c.

Eorum autē sunt septē grad⁹ / siue p̄mōtiones graduū in q̄bus p̄ spiritualē potestātē alt⁹ sp̄ ad sacra tradāda ascendit cleuc⁹ siue vic ecclesiastic⁹ vt ait Dugo vbi sup̄. Et p̄mus grad⁹ est hostiaroz quoz officium est clauēs ecclēsie deferre: & eā claudere & apire hōis op̄tentib⁹ sicut templū dei: & q̄ int⁹ sunt custodire fideles int⁹ recipe: excōmunicatos eijcere / q̄ officio dignat⁹ est dñs vt / qñ vendentes & ementes de tēplo eiecit. Math. xxi. & Joh. ij. Ipse enī d̄ se dicit. Ego suz hostium. Joh. x. Ad hoc ergo officium excellens est dignitate. Ideo exercendum cum diligentia & sollicitudine.

Capitulum Quartum. De gradu lectorum

Secundus grad⁹ ē lectoz / q̄ v̄bum dei anūciāt: & iō dñt esse sc̄ia instruat: vt intelligāt sensū eoz q̄ legūt: v̄m ac centuū in p̄nūdiatōe agnoscāt: distincte legāt ne cōfusione p̄nūdiatōnū: intellēdū auditorib⁹ tollāt / cōsiderent q̄d sit indicatiue legendū / quid interrogatiue p̄nūdiandū. Et vox lectozis aurib⁹ & corde cōsiderari d̄z nō oculis / ne motu vel gustu indisciplinat⁹ / spectatores magis q̄ auditores de seipso faciat: cū hij ordinant de vita ipsoz & fide & ingenio. C̄p̄us ad populū v̄bum facit: & vidente populo: ab ipso codex tradit: & dicit eis. Accipite & estote v̄bi dei relatores: & hñt potestātē recitādi p̄phias et apostolicas lectōnes: vt ait Dugo vbi sup̄ ca. vi. de hys oibus Istud ergo officium ē excellēs dignitate: si enī magne ē dignitatis habere potestātē recitādi victorias & laudes regis corā magnatibus ei⁹ / multo maioris ē dignitatis recitare victorias regis eēmi laudes: & si recitatores laudū & victoriarū regis tremi: recitāt cū sollicitudine & diligentia: multo magis dñt isti facere. hoc officio dignat⁹ ē vt dñs: qñ in medio seniorum librum Ysaie p̄phete legit dicēs. Spiritus domini super me. Luce. iij. Ex quo datur intelligi ait Dugo. Quia gratia spirituali clarere debent: qui verbum dei annuntiant.

Capitulum Quintum De exorcistis

Tercius gradus est exorcistarum qui habent spiritu ale
 impium sup spiritus immundos: ut eiciant eos de cor
 poribus: librum accipiunt de manu epi cum ordinantur
 de quibus ap[osto]l[us]. i. corinth. xij. Nunquid omnes donum h[ab]it[ur] sana
 tionis: hoc officio d[omi]n[us] uti dignatus est q[ui] tetigit manu aurem et
 linguam surdi & muti dicens: effecta q[ui] est a p[er]te. Marc. vij. Si
 militer hoc officium exercuit: q[ui] de Magdalena septem demonia
 eiecit. Joh. xiiij. Istud ergo officium excellit potestate magna:
 & i[de]o cauend[um] est talib[us] ne immund[us] sp[iritu]s habitet i[n] cordib[us] ipso
 rum: quorum est expellere eum de corporibus hominum.

Capitulum Sextum De acolitis

Quartus gradus siue ordo est acolitoy qui latine cero
 feratij. dicunt: quia accensos cereos deferunt: dum legit
 euangelium & offert sacrifici[um]: & i[de]o n[on] ut tenebras aeu[rum]
 illuminet: sed ad hoc ut sicut visibile lumen manibus gestant: ita
 & opa lucis p[ro]ximis ostendant: & errantib[us] in tenebris ducatum
 p[ro]beant: hoc officiu[m] d[omi]n[us] habere testat[ur]: q[ui] ait Joh. viij. Ego sum
 lux mundi qui sequit[ur] me n[on] ambulat in tenebris: ut dicit Dugo
 ubi supra ca. viij.

Capitulum Septimum De subdyaconis

Quintus gradus siue ordo est subdyaconoy: q[ui]rum offi
 cium est oblatiōes ponere in altari: pallas & substrato
 ria lauare & sacra vasa tractare: & ep[iscop]o & p[re]sbitero circa altare mi
 nistrare: q[ui]bus dicit Ysaie li. Mundamini qui fertis vasa d[omi]n[us]: q[ui]
 officio dignat[us] est d[omi]n[us] uti: q[ui] linteo se p[ro]inxit & lauit pedes dis
 sapulorum. Joh. xiiij. Magna ergo dignitas huius officij. Si
 eum est excellēs dignitas p[re]parare linteamina regia & substra
 te lectu[m] p[re]parare & sibi in mensa ministrare. Multo maior digni
 tas est pallas & substratoria sacra lauare & tractare & p[re]parare
 sub corpe d[omi]n[us] & ante ipsum in altari ministrare &c. Et i[de]o ma
 gna necessitas est talibus: ut sint mundi p[ro]u & sancti: p[ro]pter q[uo]d
 placuit patribus: q[uo]d quia tales misteria sacra tractant legem cō
 tinentie obseruent: ait Dugo supra ca. ij.

Capitulum Octauum De dyaconis

Sextus ordo est dyaconoy & merito sext[us] p[ro]pter sena
 rij numeru[m] p[er]fectionē: h[uius] officiu[m] ē ministrare in o[mn]ibus q[ui]
 agunt in sacramētis: m[er]ite & disponere oblatiōes in al

tau componere mēsam dñi atq; vestire: crucē dñi ferre / euangeliū
 p̄dicare ad orandū populū hortari & ad flectendū genua: & pacē
 dñi annunciare: hoc officio dñs vsus est qñ p̄rijs manib⁹ sacras
 mētra cōfeda dispensauit: & discipulos ad orationē inuitauit. Math
 xxvi. Vigilate & orate / hij debent esse pleni septiformi spū: put
 dicit in figura actū. vij. q̄ elegerunt septē viros boni testimonij
 plenos spūsancto & sapiētia q̄s cōstituerunt sup hoc opus &c. Hij
 dñt esse ab omnibus sordib⁹ mūdi & v̄tutibus p̄diti. put ait ap⁹
 i. thi. ij. Dyaconos inq̄t similit̄ pudicos / nō biligues n̄ v̄molētos
 nō t̄pe lucz sedātes &c. Hij dñt esse cōstātes & firmi. Jō ait dñs
 ad Moysen: q̄ leuite seruiret i tabernaculo a vigīta annis & sup
 Quō hec etas robusta ē ad onera portāda. Oñ & sup sinistrū hu
 mezz stola imponit: & successores aploz decreuerūt vt in matuce
 ecclesia septē dyacom̄ circa araz assisterēt: tanq̄ septē colūne al
 taus: i q̄ significat q̄ sint fulgētes spū septiformi. Hij sūt septē
 cādelabra aurea. Ap̄ca. i. & vij. angeli tuba canētes. Ap̄ca.
 vij. Hij imponit orauū id ē stola sup sinistrū humez: vt agnos
 scant se accepisse: iugū dñi ad tolerādum sinistra & aduersa: & ac
 cipiunt textū euangeliōz de manu ep̄i: put dicit Hugo vbi sup
 ca. x. Eminēs est ergo hoc officū dignitate. Jō magna necessi
 tas dyacom̄s habende sanctimonie

Cap. nonū De amonitione eoz i septimo gradu scz p̄spiteroz

Eptim⁹ ordo p̄spiteroz q̄ semio res interpretant: et
 hij successores & vicarij sunt. lxxij. discipuloz: sicut ep̄i
 successores aploz / hoz officū ē sacramentū corpis dñi
 in altari officere / orōnes dicere / b̄n̄dicere dona dei / hoc officio dñs
 vsus est / qñ post cenā panē & vinū in corpus & sanguinē suū mu
 tauit. Math. xxvij. Hoc ipsum excellent officū implēs exhibu
 it / qñ ipse sacerdos & hostia in ara crucis seipsum obtulit. Simi
 liter hoz officū est sacramēta dispensare / v̄bum in ecclesia faceze
 baptizare & cathētizare Delinquētes ad penitentiā vocare: & eos
 p̄ orationū suaz medicamentū fouere. Ut ait Hugo vbi sup ca
 pitulo v̄decimo Quā ergo excellens est / officium sacerdotale di
 gmitate & quā excellentes debent esse sacerdotes sanctitate: patet
 ex dictis: quales autem esse debent describit apostolus primo ad
 Thitum primo: vbi ait Constitues per ciuitates p̄spiteros
 & sequit: si q̄s sine crimine ē: & post. Ep̄m oportet esse sine crimine
 nō iracundū: & sic de alijs: vbi sub nomie ep̄i p̄spiteru intelligunt

ait Hugo ubi supra. Ideo apostolus ad Thimotheam tradens de ordine epi & dyacom: & tacet de presbiteris: celinqt eos intelligendos sub nomine epoz: & asserit tales esse presbiteros quales epos. Unde & qn presbiteri ordinant: epus ponens man9 sup capita: invocat spiritum sanctum sup eos: & man9 mungunt ut cognoscant se accipe gratiam consecrandi: & opa misericordie exercendi. Et sup utrumq; humer9 stolam accipiunt: ut intelligant se esse mistros p arma iustitie a dextris & a sinistris: ut eos nec adversa frangant: nec prospera extollant: ait Hugo ubi sup: & de hys gradibus decretoz di. 24. Ex dictis patet qles dnt esse & ecclesiastici. Omnes eni in quocunq; gradu sint vel ordine: dnt esse sanctitate immaculati & puri: ex q sunt mistri saluatoris & creatoris. Istis eni specialit dicit leuiti. 21. Sancti erunt deo suo. Et sequitur. Qui habuerit maculam nec offerat panes suos deo nec accedat ad ministerium eius: si cecus fuerit vel claud9: qd exponit Gregorius. ij. pastorali in ca. xi. Cec9 est q supne contemplationis lumen ignorat: claud9 q via vite tenere non valet: & sic de alijs: put ibi exponit bene. Ysaie. li. Mundamini q fertis vasa dni. Itē ex pōictis patet: q dnt esse ornamentis decori virtutum. Et si oēs fideles dnt abijcere opa tenebrarum: & induere arma lucis: put ait ap'ls raman. xiiij. Multo ampl9 mistri dei: seruiētes ei in scō suo tēplo: in cuius figura inuēti mundiā & pulchri vestib9 ministrabāt in tēplo legali sacerdotes. Sacerdotes tui induant iusticia: & sancti. &c. ait propheta. Omēs eni fideles dicunt sacerdotes: ait Augustinus de ciuitate dei ca. xi. Multo magis ergo mistri ei9 dicuntur sacerdotes.

Distinctio Secūda. Capitulum primū. De pfectione pōidoz: quales debent esse. Q debent esse scientia pediti.

Item ex dictis patet q clerici debent esse scientia pediti celesti: quia put ait Hugo ubi sup ca. i. Clericus quippe secretoz dei non debet esse ignarus: qd nuntius dei est ad populum. Nō lectores q sunt qsi in infimo ordine debent habere sensū eoz q legunt: ut habitū est sup: ne dicat eis illud ysaie. lvi. O speculatores ei9 ceci sunt oēs

Capitulum Secundum. Q debent esse moribus matu

Frem debent esse morum gravitate matueri absque leuitate mundiali: ex quo sunt ministri et laudatores dei. In populo graui laudabo te ait propheta. Non Ambrosius in .ij. de seipso loquens. Meministis quendam amicum: cum seculis videret se commendare officijs: hoc solo tamen in clerum a me non receptum: quod gestus eius dececeret plurimum. Et ibidem narrat de alio: alterum autem cum in clero recepissem meministis me dicere ne unquam pisset quia velut quoddam insolens secessus veterere oculos meos feriret: nec fefellit: sententia: uterque enim ab ecclesia recessit: leuitas enim secularis et gestus hysterionicus et vestitus curiosus: amplius inhonorant clericum quam honorant: de quibus Hieronymus ad eustochium epistola .lxxxiiiij. Sunt aliqui de nostro ordine homines qui ideo ad presbiteratum et diaconatum ambiunt: ut mulieres licentius videant: omnibus hijs cura de vestibus si bene oleant: si pes laxa pelle non polleat: crines calamistri vestigio rotantur: digiti annulum radiat et ne plantas humidior via deturpet vix impmunt sua vestigia. Et sequitur. Cum tales videris sponso potius quam clericos reputa. Et de informatio clericorum quales esse debent. Hieronymus sufficienter epistola .xxxiiij. ad Nepocianum de vita clericorum ubi instruit clericos dehortando: quod sint eis disconuenientia et hortatio que sunt eis propria et utilia: et specialiter eos monet ut sint frugalitate sobrii. Non ait nunquam vino recodeas: ne audias illud propheta: hoc non est osculum porrigere sed poculum propinare: loquens de vino lento quod porregerat sibi osculum: vinolentos enim sacerdotes apostolus damnat. Thimo .i. Et vetus lex prohibet leuitici .vij. et ibidem Conuiuia tibi sint cauenda secularium

Capitulum Tertium. Quod debent esse castitate puri

Frem monet eos: ut sint castitate puri: et a mulierum consortio segregati. Non ait hospitiosum tuum aut raro aut nunquam mulierum pedes terant. Et sequitur. Nec sub eodem tecto manseris nec in preterita castitate confidas: quia nec dauid scilicet: nec salomone sapientior esse potes: quod tamen lapsi sunt per mulieres. Et idem epistola .xli. ad oceanum de vita clericorum prima inquit temptamenta sunt clericorum frequens feminarum accessus: istud mundi sexus reprehensibiles exhibet clericos: quod tibi cum femina qui cum domino in altate fabularis. Et ibidem feminarum cum clericis nullo pacto coniuncta permittit consatio

No. Annot.
 Janua dyaboli via iniquitatis: scorpionis percussio nocuumque
 genus est femina cum proximat. Stipula incendit ignem: flam
 migeri igne percutit femina conscientiam: pauca humanitatis habitā
 tis exuuntque fundamenta mentium: ego iudico si cum uiris femine
 habitant: non deest viscarum dyaboli: ex hijs aucupatum est ab in
 itio peccatum: ferreas mentes domat libido. Nunquam abscondere pot
 homo ignem in sinu suo: ut vestimenta eius non ardeant: puer. vi.
 Mihi inquit crede: non potest toto corde cum domino habitare: quia femina
 rum accessibus copulat. Unde thamar a fratre corrupta est. primi
 Regum. xiiij. Et Cecla post passionis temptatione antiochie
 cum paulo peregrinante prohibetur hoc Hieronimus. Unde nostro modo
 antiqui patres fugiebant consortia mulierum et cohabitationem: sicut re
 citat Gregorius in registro: quod beatus Augustinus nec cum sorore habitare
 consensit dicens: quod cum sorore mea sunt: sorores mee non sunt: nam
 dyabolus temptat iugiter per mulieres sanctos viros. Job. v. Dixit ei
 uxor sua: dicit Gregorius moralium. ij. Quod cor mulieris tenuit hostis
 quasi scalam: quod ad cor uiri ascendere possit: huius exemplum patet dy
 alogorum. iij. ca. vij. De Andrea episcopo in cuius domo habitabat
 sancti monialis: quem impugnavit dyabolus multis annis temptans
 de illa: qui tandem dedit unam alampā super humerum mulieris. Quod
 fuit reuelatum in consilio demonum coram iudice: quod reuelationem sibi
 indicauit ut periret: ut patet ibidem. Et de hoc in uitis patrum
 li. iij. pte. v. ubi dicit. Quod demones ascenderunt mulieres iuueni mo
 nacho de nocte quod cum uideret: quod fuit quod erant ille: cui senex respō
 dit: quod erant monachi de seculo. Et similiter pte prima ait senex: ne
 habeas amicitiam cum muliere. Et pte. ij. ait senex: eamus in solitu
 tudinem ubi non est mulier. Et ibidem orauit Arsenius ut deus
 deleteret de corde suo memoriam mulieris quod eum rogauerat ut ora
 ret pro ea. Et pte. v. dicit: quod senex noluit uidere mulieres: quod re
 situs quod respondit quod cogitationes sunt sicut pictores picture
 inquietates ex commemoratione rerum visarum. Et pte. x. ait senex
 Non habes noticiam cum muliere. Et ibidem de alio quod noluit maritum suum
 alloqui: nisi cum oculis clausis. Et ibidem monachus noluit tangere car
 nem matris: quia calor mulieris ignis est. Et dyalo. iij. ait prespiter
 mouens: illi quod fuit sua uxor. Recede mulier igniculus uiuit: tolle
 paleam. Si ergo sancti patres afflicti et extenuati ieiunijs: sic abhor
 rebant consortia mulierum: quanto magis cluui iuuenes bullientes ardori
 bus libidinis et voluptatis: quia ut ait hieronimus epistola. xcviij. Non

etherei ignes: non vulcana tellus: non iustus & olympus tantis
ardoribus estuant: ut iuueniles medulle vmo plene ac vapibus
inflamante. Si enī pfectus edixit ne quis min⁹ qnquaginta annis
nat⁹: hospicio matrisfamilias uteret. Et si mulieres omnes ex
pellebantur de castis militū: ut habitum est sup pte pma. Quā
et magis debet patus ecclesiastic⁹ sollicitus esse ne fiat suspiciosa
cohabitatio clericorū & mulierū. Et de hoc decre. di. 32. q. mulie
res non debent habitare cum clericis intōxit. Nec dnt frequēta
re domos mulierū vel vginum: aut cohabitare di. 22. vel si. Cles
icus solus. Et contra scubmauos di. 33. & 32.

Capitulum Quartum. Q. debent esse liberi ab auaricia.

Item monet beatus Hiero⁹ in pōictis eplis clericos
de auaricia cauēda: & de largitate munifica. On. xxxiiij
epla. Obsecro itaq; & repetens itez moneo ne officiu
clericat⁹ genus antiq; militie putet id est ne lucra seculi in chusti
militia queas: ne pl⁹ habeas q; qn cleric⁹ esse cepisti. Et sequit
pcuratores atq; dispensatores domorū alienarū: quōd possunt esse
clericū qui pua iubent stemnere facultates ab inuito rape qe
quā furtum est: ecclesiam fundare: saculegium est: accepisse pau
peribus erogandum & esumentibus plurimis apertissimi sceleris
est aliquid inde subtrahere omnium pdonum crudelitatem supat
& post iste est optim⁹ dispensator: q; nihil sibi reseruat. Et de hoc
decre. di. 22. Hospitalitatem: de qua dicetur infra vbi de epō.

Capitulum Quintum. Q. debent esse sepati a negocijs secularib⁹

Item Hiero⁹ in dictis eplis q; clerici sint a negocijs se
cularibus & conuersationibus sequestrati: & diuinis vfi
bus & ministerijs mandpati. Once ait epistola predi
cta q; clericus est fors domini & possessio: ut habitum est. Once
ait ibi: negociatorem clericum quasi quandam pestē fuge. Et ses
quitur: conuiuia secularium tibi vitanda. Et post faalius con
temntur clericus / qui sepe vocatus ad conuiuium non recusat.
Et de hoc distin. 88. q; clerici non debent secularia negocia su
per se recipere: nec sint negociatores ca. decreuit & cetera

Handwritten flourish or signature in red ink.

Et quia de honestate et vita clericorum sufficienter tractat hieronimus predictis epistolis. Et similiter in li. decretalium in principio et post. Et in li. decretorum di. 33. et post. Idem in omnium sufficienter de clericorum siue ecclesiasticorum conditionibus sacerdotum.

Capitulum Sextum. Quales esse debeant

Qonsequent uero deinde est qualiter amonendi sunt sacerdotes specialiter. Qui quanto eminentior sunt dignitate ordinis tanto magis debent esse eminentiores excellentia virtutis. Sacerdos enim dicitur a sacrificando. put ait ysidorus li. vii. ca. xv. Et Gregorius pastoralium ca. xvi. Sacerdotes vocantur quia ut factum ducatum prebeant presunt. Et bernardus ad eugenium lib. iiii. Sacerdotes autem ceteris honestiores sint. vnde apud gentes sacerdotes siue flamines erant in magno honore: et in magna vite austeritate: put ait Plato in tymeo li. i. quod apud athenienses predicti sacerdotibus separatim a cetero populo conuuebant: ne aliquo contagione eorum castitas pollueretur. Et Seneca lib. i. declamationum: quod a sacerdotio repellentur apud gentes captiue prostituta et hominade. Idem enim non poterant petere sacerdotium quia sacerdos debet esse castus cum castis: et pura cum puris: loquitur enim de virginibus ministrantibus in sacris. Ipsi de veste vel alteri demomio. Vnde ait indignum sacerdotium dicerem si transiret per lupanar: id est indignum te sacerdotem dicerem si transisses per lupanar. Et de hoc Hieronymus contra Iovinianum Cremona inquit Stoicus vir eloquentissimus de vita antiquorum sacerdotum narrans ait: quod omnibus postpositis negociis semper in templo fuerunt et rerum naturas causasque ac fidei rationes contemplati sunt. Numquam se mulieribus miscuerunt: numquam cognatos liberos propter quos quidem viderunt ex eo tempore quod cepunt diuino cultui seruire. Caribus et vino se sepe abstinerunt propter tenuitatem sensus et vertiginem capitis quam ex puro cibo patiebantur maxime propter appetitum libidinis quod ex hijs cibis nascuntur: pane raro vesciebantur: ne oneraret stomachum. Et si quando comederent rursus ylopum sumebant in cibo: ut escam grauiorem illi calore decoquant: oleum tantum in oleum nouerunt uerum et ipsum vel panem propter nauseam et asperitatem gustus leniendam: quod loquar inquit de volatilibus cum oua quod et lac per caribus vitaret: quod alterius carnes liquas alterius sanguinem esse dicebant: colore mutato. Cubile eis de folijs palmarum: quod balsamum vocatur contextum erat: scabellum acliue et ex vna parte obliquum per puluillo capiti supponebant. Vnde quod tunc quod media sustinetur humores capitis qui nascuntur ex ocio et ex

Sanctus Bernardus

mansione vnius loci nimia viduus castigatione siccabāt. Nec ibi
 Et sequit̄. Eupides in creta iouis p̄piteros: nō solū a carnib⁹
 sed ⁊ cordis d̄bis abstinuisse refert. Ibidem recitat Hiero⁹ ver-
 ba Iosephi li. ij. ⁊. xvij. De phariseis saduceis ⁊ esseis: q̄rum
 nouissimos minus effert p̄conijs: q̄ vxoribus ⁊ vno sp̄ abstinue-
 runt ⁊ q̄tidianum ieiuniū verterēt in naturā. Ibidem narrat q̄
 eantes ⁊ asclepides aiunt etate q̄ Pugnacione regnabat in ori-
 ente esum carniū non fuisse. Et ibidē Eubolus narrat apud per-
 sas tua genera magistrorū fuisse: q̄rum p̄mos q̄ erāt doctissimi ⁊
 eloquentissimi: excepta fauna ⁊ olere: ait nihil sumere. Ibidē ait
 apud Elefciā: volucubus ⁊ pisab⁹ ⁊ q̄busoam pomis abstinere
 solenne sc̄z fuit. Similit̄ ibidē ait q̄ berdesanes apud indos gemi-
 nos gignosophystas diuidit: q̄rum vnū appellat bragmānos: al-
 tez samoneos q̄ tāte sunt cōtinētie vt vel pomis arborū vel pumico
 cortice vel faune alant̄ d̄bo: ⁊ cū rex ad deos veniūt adorare eos
 solit⁹ sit pacēq̄ sue p̄uincie in illoz p̄abus arbitraui. Si ergo fla-
 mes gentiles siue sacerdotes in supersticiosis cultib⁹ suis ⁊ artibus
 sathane seruiētes: a lasciujs se abstinēt ⁊ a negocijs secularib⁹ ab-
 strahunt: castimonijs carnis se macerāt: ⁊ a sorcijs humanis se-
 sepant: vt q̄tius possint in suis ritib⁹ ministrare: q̄les esse d̄nt sacer-
 dotes dei altissimi: vt digne seruiāt ei: q̄bus omissus ē p̄plus redē-
 ptus sanguine suo: ⁊ q̄ sunt mediatores int̄ deū ⁊ populū suū et
 q̄bus p̄missus ē sūmus honor in regno dei si bñ seruiāt. Dupli-
 cā enī honore digni sunt q̄ bñ p̄sunt p̄spiteu. i. thimo. v. Preterea
 flames gentiles ⁊ si essent p̄ue vite antequā essent flames: p̄de-
 tñ cōsueuerunt corugere vitā suā s̄m modū eoz: put narrat va-
 leus li. vi. ca. ix. valeu⁹ flad⁹ inqt̄: luxu p̄ditam vitā inchoauit
 Cetez a litimo pontifice flamafact⁹: q̄ facilius a vicijs recederet
 ad curā sacrorū ⁊ ceumoniāz ouerso animo vsus duce frugalita-
 tis religione: q̄ntū p̄us fuit exēplum luxurie: tantū postea mode-
 stia ⁊ sc̄itatis spectamie fulsit. Unde Hiero⁹ epla. xc. i. x. alibi
 lxxxvi. ait: q̄ sacerdotes gētiles erāt vni⁹ vxoris viu: ⁊ q̄ vgi-
 nes veste ⁊ appollinis: i. p̄petua sacerdotij v̄ginitate marcescebāt
 sed hū hodie econuerso in multis qui p̄fectioris vite sunt: antes
 quam sint sacerdotes q̄ postea

Capitulum Septimum. **Q̄** debent esse
 circa ecclesiam sibi commissam solliciti

Quales autem debent esse ecclesiastici hinc cleui respectu ec-
 clehie. sufficienter dicit Bernhardus sup cantica omelia
 lxxviii. ubi ait Loquens de ecclesiasticis. Quod sunt boni
 vigiles. q. dormientibus nobis ipsi puigilant: q. sunt rationem pro
 animabus nostris reddituri: boni inq. custodes: q. vigilantes aio
 atq. in orationibus p. nodantes. hostiu. insidias sagaciter explorat
 an tidpat. consilia malignantium. deprehendunt laqueos. elidunt ten-
 dricula: retiacula dissipat: machinamenta frustrant. hi sunt fratres
 amatores: et populi christiani: qui multum orant pro populo et uniuersa
 sancta ciuitate Et sequitur: ciuitas est scz sancta ecclesia. propter col-
 lectionem. sponsa propter dilectionem. oues propter mansuetudinem
 Et post ciuitas est: vigilate ad concordiam: sponsa est. studete orna-
 tui: oues sunt intendite pascue Et sequitur. custodia ut sit suffici-
 ens. tephaua erit a vi tyranoz: a fraude hereticoz. a moribus et
 temptacionibus demonioz: ornatus sponse sit in omnibus opibus
 moribus et ordinibus. pastus sit inscriptus: s. distinctio est. ut
 mandata imponant ouibus: olera dispensationis infirmis: consilioz
 solida fortiaz: que ex mammis sapientie pponant sanis et pfectis
 Debent ergo sacerdotes esse et ecclesiastici. vigiles custodes. pu-
 giles / milites ysa. lxxiiij. Sup muros tuos hierusalem. posui custo-
 des die et nocte perpetuo non tacebunt. Item dent sicut sponsi eas
 diligere: ornare sacus amonitionibus. fecundare gignendo fili-
 os dei ysa. lxxij. Gaudebit sponsus super sponsam. Et debent eam
 pascere pascuis celestibus: sicut boni pastores ezechielis xxxviii
 Suscitabo pastorem unum qui pascat eas: et ibidem de non pascenti-
 bus: ve pastouibus qui pascebant semetipsos Iohis. x. bonus
 pastor animam suam ponit pro ouibus suis etc. Sed econuerso est de
 multis qui non se tales exhibent ecclesie sibi commisse. put ait bernh.
 sup cantica omelia lxxv. dicens. pauci sunt admodum qui non que-
 runt que sua sunt ex omnibus causis eius diligunt munera: nec pos-
 sunt propter diligere christum: qui manus dederunt manumone. vñ vero
 hanc illis exuberare estimatis rez affluentiam. vestiu splendores
 mensaz luxuriam: organem vasoze aureoze et argenteoze: nisi de
 bonis sponse. Inde est q. illa paup mops et nuda relinquit. facie
 miseranda / inculta / hispida / exanguis propter hoc: non est hoc tpe
 ornare sponsam: sed spoliare: non custodire: sed ptere: non defen-
 dere: sed exponere: non instituere sed pstituere: non est pascere
 gregem sed macare et deuorare / dicente dño. ve illis q. deuorat

plebem meam: sicut escam panis: multis alijs modis se habent ecclesiastici ad ecclesiam sponsam suam: siue superiores prelati / siue inferiores: dum cura animarum sit eis commissa: sunt enim sicut agri cultores & edificatores siue architectores: p̄ma corinth. ix. Dei agri cultura estis / dei edificatio. Et sequit̄: ut sapiēs architectus vel architector fundamentum posui. Item ecclesiastici se habent ad ecclesiam sicut milites eius & sicut vinearum plantatores. i. corinth. ix. Quis militat unquam suis stipendijs: q̄s plantat vineam & de fructibus eius non edit: & sic multis modis alijs se habent: put dicitur infra. Predicator ergo diuin⁹ de hijs cōferat cum clericis & ecclesiasticis. Et ut quilibet uiuat s̄m status sui dignitatem: & hortet̄ quemlibet ut exerceat suaz debitam operationem s̄m gradū sui misterij: ne de aliquibus uerificet̄ illud Bernardi ad Eugeniū li. iij. Quid sibi uult inquit: q̄ clericus aliud esse / aliud uideri uolunt: mihi quum id est minusq̄ sincerum: nempe habitu milites / questu clericos adū neutrum exhibent / nam neq̄ pugnant ut milites: neq̄ ut clericus euangelizant: cui⁹ ergo ordinis sunt: cū enim utruq̄ esse cupiunt: utrumq̄ deserunt: & unusquisq̄ in ordine suo resurget in quo isti: an non qui sine ordine peccauerunt: sine ordine peribunt.

Distinatio Tercia. De instructione episcoporum

Quia ex clericis eligunt̄ epi. put ait Hieron⁹ epistola xliij. dicens q̄ alexandre a marco euangelista usq̄ ad heracium & dyonysium epos a p̄spiteus sp̄ unum esse electū & in excellentiori gradu collocatū epi nō abant. Quō si exeret̄ impatorē facit: aut dyacomū eligat de se quē indutuū nouerūt: & archidyaconū uocet: q̄s enī facit excepta ordinatōe ep̄us q̄d p̄spit nō facit. Et sequit̄: p̄spitez & ep̄us aliud etatis aliud dignitatis ē nomē: & de hugo ut sup̄ ca. xij. Sacri canones diffinūt nullū in ep̄m eligendū: nisi q̄ p̄us in sacris ordinib⁹ religiose fuerit ouersac⁹. p̄mo ergo sunt oēs ecclesiastici & c: admonēdi d̄ abitōe dignitatis & p̄latōis cauēda. secundo de elatōe canonice & legitime faciēda. tercio de dignitate ecclesiastica uel p̄latione humilit̄ & cum timore suscipiēda. q̄rto de ipsa dignitate iuste & prouide gubernanda & uirtutibus & officijs ipsorum regentium.

Capitulum primum. Auctoritas ecclesiastica non est ambienda

P Relatio enim siue dignitas potestatis. non est inordina-
te ambienda nec cupide appetenda: nec presumptuose as-
sumenda. ut habitum est sup̄ pte prima ppter multas
causas. ut dictum est ibi / & maxime p̄latio ecclesiastica non est am-
bidose ambienda: tum quia minus est homini debita q̄ p̄latio ter-
rena: illa enim debetur aliquando homini iure successionis legitime
non sic aut de prelatione ecclesiastica. put ait apostolus hebre. v
Nemo summat sibi honorem: sed qui vocatur a deo tanq̄ aarō
Ideo dicitur viro ecclesiastico q̄ est sacerdos s̄m ordinem mel-
chisedech de cuius successione non legit. Item non est libidiose
ambienda: quia nimium piculosa: ne anime omisse peant / & mul-
tum laboriosa recte ministrantibus s̄mo thi. v. Si quis episcu-
patu m̄ desiderat bonum opus desiderat sup̄ qd̄ hieronimus epis-
tola xliij. Opus inquit non dignitatem. laborem non delicias.
opus p̄ qd̄ humilitate decrescat. non fastigio intumescat. Sed
quia hoc rax est & difficile sic appetere op̄ & laborem absq̄ alijs
ideo piculosum est valde appetere p̄lationes ecclesiasticas. Item
appetens p̄lationem sibi conferri. eo ipso non est verus prelatus
vel verus ep̄us. put ait aug⁹ de ciuitate dei libro ix. capitulo ix.
Exponens illud ad thi. qui ep̄atum desiderat &c. Scopos inten-
do. scopim latine super intendere possumus dicere. ut intelligat
se non esse ep̄um: qui p̄esse dilexerit: non p̄esse: ille autē p̄esse
p̄t. qui valet peccatum exterminare. mores corrigere. & sat et
vult. ppter q̄ ecclesiasticus x. dicitur. Noli querere fieri iudex: ni-
si valeas virtute irrumpere iniquitates. Item non est petenda in-
ordinate p̄latio maxime ecclesiastica rōne equalitatis nature ho-
minum. ppter quā quis non dēt appetere dñau vel p̄esse alteri
Job xxxi. Nunquid non in utero fecit me qui et illum moral-
xxxij. ante medium Dicit b̄tūs grego⁹ sancti vii cum presunt.
non in se p̄tatem ordinis sed equalitatem conditionis attendunt.
non p̄esse gaudent hominibus: sed p̄esse. sciunt enim q̄ antiqui pa-
tres non tam reges hoim q̄ pastores pecoruz fuisse memorant
gen. ix. Terror vester ac tremor sit sup̄ cuncta animalia t̄e. nō
dicit sup̄ homines. Et sequitur contra naturam superbire est
ab equali velle timei. Item non est appetenda p̄latio ppter po-
testatis lubricitatem & precipicij timorem. vnce seneca. lxxxviij.
epistola. Relinque ambitum timida res est vana ventuosa nul-
lum hēt t̄minum et sequit̄ non in p̄rupto illic tantum stabis sed

in lubrico. Et post quecunq; videntur eminentia in rebus huma-
nis: quamuis pusilla sint & i compatione humiliora existent: per
difficiles tñ & arduos tramites aduentur: sfragrosa in fastigium
dignitatum via est. Idcirco ille. Sicut ergo difficile est in via ar-
dua & lubrica ambulare: qñ homo titubet aut cadat: sic difficile ē
viuere in dignitate: maxie ambientem eam: qñ cadat: quia vt Gre-
gorius ait vbi sup̄. Sepe transitoria potestas: ammū p̄ abrupta
elationis rapit: & quia ex eo quisq; extollit quo se super alios vi-
dit: illum oportet qui supra se est semp̄ aspiciat: vt ex considera-
tione vni dominij decreascat tumor false dñationis. Difficile enī
est in arduo ambulare & non cadere: nisi homo solide t̄ pondere t̄
m̄ ois dñi. Ideo Gregorius vbi supra: manu humilime confide-
rationis: de p̄mendum est tumor elationis. Job. xxx. Eleuasti
me valde: scio quia morti trades me. Vbi greg⁹ moralium. ij. ante
finem: ad hoc solum fugitiue felicitatis aura subleuat: vt repente
deterius in infimis sternat. Unde ait David humiliatus neq; am-
bulauit in magnis neq; in mirabilibus sup̄ me: dyabolus enim pec-
cauit: quia ele git plus p̄esse q̄ subesse. vt ait Augustin⁹. xij.
de ciui. dei ca. xi. Item non est appetenda ambitiose p̄latio: p̄pter
deiectionem de p̄mentis seruitutis: & p̄pter vauetatem multimo-
dam sollicitudinis. Job. xxxvi. Ecce gygantes gemunt sub aq̄
ibi gregori⁹ moralium ultimo ante medium: quāt o quis hic alt⁹
eugitur: tanto cuius grauioribus oner̄ at̄ eisq; ipsis populis mē-
te & cogitatōe supponit quibus superponit dignitate. Et sequit̄
homo in sublime eleuatus: tantos super se sustinet: quantos suppo-
sitos regit. Ideo gygantes id est prelati gemunt sub aquis id ē
populis: vt ibidem ait & post: ipsa occupatio secularum dignita-
tum tanto facilioribus vel infelicioibus vicijis premitur: quāto
maiouibus cuius grauatur: human⁹ nanq; animus vicere & eui-
tate peccata vtiā valeat vel q̄etus. Oñ & vir sanctus vidit desi-
deratas reruz celsitudines: absq; peccatis ministrari nō posse: vt
enim ait Anselmus de similitudinibus ca. xi. Sic est de ambitio-
sis sicut de pueris venantibus papiliones: qui dum sequuntur il-
los cadunt in foueas

Capitulum Secundum De exemplis sanctorum in
fugiendo ecclesiasticam dignitatem.

Propter has igitur causas & alias de quibus supra parte prima. vir ecclesiasticus non debet esse ambiciosus ad habendam prelationem ecclesiasticam. exemplis sanctorum patrum scilicet sancti Ambrosij. Qui cum esset electus & diuino oraculo voce sonante Ambrosium episcopum & cum omnes in eum consensissent. egressus ab ecclesia tribunal ascendit. & contra suam consuetudinem tormenta prosumpserunt adhiberi iussit. nihilominus populus clamat peccatum tuum super nos. Ille vero reuertens domum. perniciam proficere voluit. & mulieres publicas publice domum ingredi iussit. ut illis visis populi intentio reuocaretur. & cum adhuc non acquiesceret populus. noctis silentio fugam inijt. & cum crederet se pergere. mane inuentus ad portas ciuitatis. nihilominus fugam petijt qui perditus est ab eundem. putatur in vita sua. Similiter legitur de beato Gregorio. qui cum esset electus ab omnibus in pontificem. & fugeret ad saltus ne confirmaretur. iudicium columne fulgore super se descendens agnoscat. putatur dicitur in vita sua. Similiter legitur de beato Marco. qui pollicem sibi abscidit ne dignus sacerdotio haberetur. In libro quoque qui dicitur paradisi. narratur de sancto Ammonio. qui cum fuisset in episcopum postulat. & ad benedictionem duceretur. & videret se non posse euadere. ferro sinistra aurem radicitus cunctis videns. secuit dicens. vel nunc probabit non posse. quod cupitis adimpleri. quia nullus aure prosumptus debet ordinari. Cuius doctoris episcopus a iudeis lex ista seruatur. ego autem si cederent mihi naubus truncatum aliquem sed moribus probum. non dubito ipsum facere episcopum. ut ergo vim inferre temptarent. iratus respondit. Si me vultis coactis & linguam meam propter quam mihi molesti estis abscondam & tunc dimiserunt eum. Consilium narratur h. iij. hystorie tuptate quod cum mortuo episcopo apud Serapoli hylauo. Nylamonem vel Nulamonem monachum elegerunt ciues. & cum ille crebro refugeret. Theophilus suadebat ei. ne sacerdotium refutaret. tunc ille promisit dicens. cras quod domino placeat implebit. altero vero die venientes ad cellam eius cogebant eum quod ille. prosumptus inquit oremus quod cum theophilus laudasset & sic oraret repente Nylamon terminum vite cum oratione illa suscepit. Si igitur sancti prefati diuinis Rausmatibus plenis virtutibus & moribus honestis perditam vitam e. in iij. zelo diuini honoris & animarum salutis feruendi. sic refutauerunt prelationes ecclesiasticas ob multitudinem periculorum suorum & aliorum qua temeritate predictis domibus carentes. per phas & nephas assequi predictas prelationes nituntur.

Unde Gregorius primo pastoralium ca. ix. Qui virtutibus pol-
 lens ad regimen coactus veniat / virtutibus vacans nec coactus ac-
 cedat. Et de hoc beatus Bernardus in epistola ad senonensem archiepiscopum
 multi inquit non tanta fiducia et alacritate currerent ad honores: si in-
 esse scirent onera grauavi metuerent: nec cum tanto piculo quacum-
 que dignitatum affectarent insulas. Et sequitur. Scholares pueri
 et impuberes adolescentuli ob sanguinis dignitatem promouent ad
 ecclesiasticas dignitates: et de subferula transferunt ad principatum
 prespiteris: letiores vel feliciores dicerent quod vicinas euasunt quam quod
 meruerunt principatum. Sed de terra cuius rex puer est. Ecclesiasti-
 ca. x. Omnis ambitio et insatiabilis auaritia in querendo ascen-
 dere de gradu in gradu: usque ad papatum vel in congregando eccle-
 sias: simul crudelis ambitio et incredibilis. Se de qui coniungitis
 domum ad domum etc. Et ibi multa de hoc.

Capitulum tertium. De incommodis ambicionis et de improbitate

Tem ad eugemum li. iij. O ambitio ambientium crux quod
 omnes torques: omnibus places: nihil acerbius cruciat: nihil
 molestius inquietat: nihil tam apud miseros mortales celebris
 negocijs eius: an non limia apulo plus iam ambitio tenet quam deuotio
 an non vocibus eius vestis tota die resultat palatium. An non quibus
 eius tota legum canonumque disciplina infundat. An non spolijs eius omnis
 ycalica mhyat inexplebili auaritate rapacitas: huic recordat sene-
 ca epistola. xlvij. ubi ait. Quod cupiditas omnis ingrata: et nemo eorum
 qui in republica videntur quam vincat sed a quibus vincat aspiciat: et illis
 non tam iocundum est multos per se videre: quam graue aliquem ante se: hinc hoc
 videtur omnis ambitio seu omnis cupiditas: quia incipit sperare a fine sed quod appe-
 tit quod maius est. Et post exemplum bonum epistola. lxxv. vidistis inquit canem
 missa a domino ad se frustra panis aut carnis apto ore captantem
 quicquid autem accipit primum deuorat integrum: et semper ad
 spem futurum inhyat idem euemit nobis: quicquid expectantibus perij-
 dit fortuna: id sine ulla voluptate dimittimus: ad rapinam statim
 alte uis erecti et attenti: hoc autem non euemit sapienti: quia ple-
 nus est. hec ille. Vere ergo ambitio instabilis et inexplebilis. Ideo
 recte ait beatus Bernardus. crux ambientium: et quo plura assequitur: plura ambit
 put ait seneca li. iij. de beneficijs ca. xix. Nunquam inquit improbe spei
 quod datur satis est: et maiora cupimus quo maiora ueniunt: multoque

conditior est auaricia in magnarum opum congestu collocata: ut flamme in fine acutor vis est quo d maiori incendio euenit: eam ambicio non patitur quicquam in ea mensura bonorum quiescere: quod quondam fuit impudens votum: nemo agit pro tribunatu gratias sed querit quod non est ad perpetuam usque perducat: nec haec grata est si deest consulatus: nec hoc quidem faciat si minus est quod ultra se cupiditas porrigit: et facultatem suam non intelligit: quia non vult veniri respicit sed quo tendat. Idem ille. Ex quo ergo gentiles despiciebant honores et resutabant: putat ait Valerius lib. iiij. de Sabinio maximo qui pene tantum in recusandis honoribus gessit quantum egerat in merendis: et maxime sapientes debent se ab ambitione talium cohibere: et eo ipso non sunt assumendi sed repellendi qui reprehenduntur esse ambiciosi: putat ait Gregorius lib. ix. registri. Et de hoc in polycrato li. vij. ca. xxvij. multum ubi ait: dum ambicio inualebat calcata equitate procedit iniusticia. Et sequitur. Est videre quod plurimos auctores in potestate honorum procos adherere potentibus: se reipublice munus imscere temptantes via quam se possint alare vel aduerso in altum tollere. Et hoc vel ratione expensarum vel nobilitatis vel ratione obsequiorum vel ratione munerum vel ratione hypocritarum simulationum vel ratione fidarum dissimulationum: allegando se esse indignos ad officia dignitatum. Quod ait ibi quod cum quidam ambiciosus monachus ad abbaciam quam pemetat vocaret: et ille modestiam simulans ut auidius peteret: onus refugeret: recusaret honorem: se palam tante rei indignum profiteretur: plane inquit princeps indignus es: quia eam clam mihi data tanta pecunia emisti: summamque exposuit: sed pro me non stat quo minus pacatio impleat: liber me habere iustum est: et tu domum redeas. Et quod dignum est desatute preiudatur et proficiat ecclesie: sed aliter accidit nunc de multis qui proficiunt mox dicitis. Ibidem narrat quod vacante ecclesia auolana capanie: ad cancellarium regis accesserunt tres viri: abbas quidam archidiaconus et propositus regis: causam agens fratris sui clerici: singuli offerentes pecuniam pro dicitu episcopo: emptio et venditio vnoque profecta est: de solutione implenda cantus est dies prefixus electionis solenniter celebranda: cuncti ad diem conuenerunt archiepiscopi et episcopi: prefatus cancellarius propterea causas exposuit: et quid cum quolibet egisset: dicens se ex more de episcoporum sententia processurum: damnatis ergo competitibus symoniacis: pauper monachus et totius rei ignarus canonicus electus approbatus est introductus: et illi coacti sunt solvere id in

quo se obligauerunt vsq; ad nouissimum quadrantem. Quam
ita ageretur cum pas nostrus qui omnes sedes olefacit attentus
quidem & curiosus q; odoratus aut sagacitas canum: ut formel
las leporum aut ferarum latebras deprehendat: ut ait ibidem / ap
paret ergo stultitia eorum / maxime qui carent sapientia vtute et
industria gubernandi / qui ambiunt esse gubernatores nauis q; est
ecclesia: in hoc mari magno irruentibus tot ventis temptationum
& quassantibus vt fluctibus tribulationum ne submergant in di
luuio peccatorum: qa maledictum & mendacum & homicidium & fur
tum & adulterium mundauerunt. Osee. iij. Vñ Tullius li. i. de
officijs ca. xxij. Mit sm Platonem similit eos facere qui inter se
cōtenderent vt potius republicam amministrent / ac si naute
certarent quis eorum possime gubernaret. Cesset ergo ambitio
omnis ab ecclesiasticis.

Capitulum Quartum. De electio sit uite facienda

Non enim sunt assumendi ad ecclesiasticam prelationem
ob impbam ambitione: sed sunt eligendi canonica ele
ctione: vt habitum est sup. Ideo q; electio uite facienda
est / non ob aliquam comoditatem temporalem eligentius / vel emō
limenti spe / nec ob humanā intercessionem vel suasionem aut co
minationem / nec ob moro natā affectionē ad psonam eligibile si
ue carnalē cognationē. Sed sunt eligēdi ob diuini honoris cumu
lationē / ob ecclesie dei vtilitatē / ob pfectū siue vtilitatis animaz
spem / & ob vtutum ac moꝝ ipsi eligēdi pfectionem. De q; electi
one decre. di. 23. Qui epus ordinar⁹ &c. de solennitate vero. ei⁹
di. 62. Epus dū fuerit. Et qa ibi multū de hijs electionib⁹ ideo
breuit hic Ab āno enī qnquagenario custodes vasoz fuerūt de
tubu leui. numeu. viij. sup qd Greg⁹ bñ moraliū. xxij. vbi ait.
p vasa fideles figurant / quoz curā suscipe nō psumāt / nisi qui bel
la tēpationuz subegeunt. Vñ dñs ait ad Moysen. Leuiti. viij.
Congrega omnē cetū ad hostiū tabernaculi in electōe Maron &
filioꝝ eius / vt sciant omēs q; q; pstantior est ex omi pplo & vici
or & scior & vtutibus emnētor / ille eligat ad sacerdotiū. vt di
cit Orogenes i glosa. Et iō illi q; eligūt alijs moīs q; poidis / ti
meant dei iudiciū / & sibi iputari damnū siue poitionē animaz & au
nam ecclesie dei / q; destruit in institutōe mali plati. Vñce narrat

Gregorius dialogorum. iij. ca. ix. de Paschasio qui respondit /
 q̄ loco penali deputatus nulla alia causa fuit / nisi q̄ in ptem lau-
 rencij contra Symachum offensus id est eligēdo illum ad ordinē pon-
 tificatus: ut enim ait Greg⁹ li. i. registri. Necesse est ut omnes
 culpas & negligētiās sibi imputet: q̄ misterium v̄tutis infirmitate cō-
 misit. Et loquit̄ de misterio p̄lationis. Et quia eligētes quōdam
 modo cōmittunt misterium electo: si ille est defeduosus & negli-
 gens: clupe & negligentie illi imputandae sunt: nisi non esset absur-
 dum q̄ ipse se modis aliquibus ingessisset p̄ce erit p̄abus vel sua
 sionibus importunis. Cum s̄m ap̄lm / nemo sibi sumat honorem /
 sed qui vocatur a deo tanquam Maron.

**Capitulum Secundum. Qua intentione debet
 consentire electio: & que debet cogitare**

Electus ad prelationem ecclesiasticam vite modo supra
 dido cōsentiat: non ex ambidiosa cupiditate. non domi-
 nandi libidine / non ex p̄sumptuosa temeritate / non ex
 cordis inanī iocunditate. Sed intentione obediendi voluntati
 diuine: & appetibilitate misterandi deo: & desiderio acq̄rendi lucrū
 animarum & affectu p̄fidendi in ecclesia dei: & hoc cū humilitate /
 timore atq̄ tremore. put ait Aug⁹. ix. de ciui. dei ca. xix. Non
 est inquit in actione amand⁹ in hac vita honor: sed opus qd̄ per
 eundem honorē fit / vel potentia si recte atq̄ vtilit̄ fit id est ut va-
 leat ad vtilitatē subditorum q̄ s̄m deū est: ut ait apostol⁹. Qui
 ep̄atum desiderat / bonum desiderat &c. Et sequit̄. Ep̄atus nomē
 est opis nō honous ut habitū est sup̄. Et Greg⁹. i. pastoraliū
 ca. viij. Qui p̄esse occupant ad vsum sue libidinis instrumen-
 tum apostolici sermonis accipiūt: q̄ ait q̄ ep̄atum. &c. Quia ap̄ls
 op⁹ laudās / desiderū in pauore v̄tutis / cū ait: oportet enī ep̄m iure
 p̄hensibilem esse: omnis vxoris vix sobriū & pudicū prudentem
 ordinatū seu ornatū / hospitalē doctore non violentū / nō p̄cussor-
 rem sed modestū / nō litigiosum turpis lucri incupidum: sed do-
 mui sue bene p̄positum / filios habētem subditos cum omni castita-
 te: & sic de alijs v̄tutibus q̄s ibi enumerat. Et sequit̄. Illo tpe
 q̄ quisquis plebib⁹ p̄erat: p̄mus ad martirium ducebat̄: tunc enim
 fuit laudabile ep̄atum q̄tere q̄n p̄ hunc modū quēq̄ dubiū non
 erat ad supplicū p̄uenire seu p̄uenire. Cū humilitate ergo & pa-
 uore suscipiendū est onus p̄lationis. Unde Augustin⁹ de ciui. dei

ubi supra: locus superior sine quo populus regi non potest: & si
 ita teneat & amministret ut decet: tñ indecent appetit. Quãobzẽ
 odium sandũ queat caritas veritatis: & negotium iustuz suscipit
 necessitas caritatis: quã sarnam si nullus imponit sapiencie atqz
 intuentẽ vacandum est veritati: si autẽ imponit suscipienda est p̄t
 caritatis necessitatẽ: sed nec sic veritatis dilectio deserenda ẽ: ut
 subtrahat illa suavitas: & opprimat ista necessitas. Idem ille. Et
 de hoc Greg⁹ li. vii. registu. ubi ait sicut loc⁹ regim̄s desideran
 tibus est negãdus: ita est fugientib⁹ offerẽdus: ne quis sumat si
 bi honorẽ &c. Et li. ix. sicut q̄ inuitat⁹ renuit: quesit⁹ refugit:
 facus altab⁹ est admittend⁹: sic qui vltro ambit vel importune
 se ingert est p̄cul dubio repellẽdus. Nam q̄ sic nitit ad alia ra
 scendere: qd agit nisi ut crescendo decrescat: & ascendendo exte
 rius ad p̄funda descendat. Et sequit. Eligend⁹ videat qd imi
 tetur: discat qd doceat informet qd teneat: nã casum appetit qui
 ad summa fastigia p̄stpositis gradib⁹ p̄ abrupta q̄rit ascensum.
 Qui ergo onus suscipit ob utilitatẽ p̄ximorum: & dei honorẽ sus
 cipiat: si ad hoc ydoneus ẽ & vn̄lis: scz ut pascat gregẽ dei pasca
 diumaz p̄dicationum: put ibidem Greg⁹ ait li. vii. Si is q̄ vas
 let dei oues r̄nuit pascere: ostẽdit se pastore summũ m̄ime dili
 gere: si vn̄genitus patris p̄ explenda utilitate. cõdi de secreto pa
 tris descẽdit ad publicũ martirũ: qd nos didicim⁹ sum⁹: si secretuz
 nostũ p̄ponamus utilitatẽ p̄ximorum. Nam sicut toto desiderio
 debemus occupationẽ fugere: ita si desit qui p̄dicet occupationis
 onus libenti necesse est humor animũ subire: ut patet exemplis
 duoz p̄phetaz. ait eni isaie. vi. Ecce ego mitto me: ait quoqz ie
 remas p̄mo. Nescio loqui. Qd eni vn⁹ humiliẽ petijt siue appe
 tijt. Alius laudabilẽ expauit: vn⁹ eni voluit p̄ximis p̄desse per
 vitã adiuã. Alius inherere anou dicitous p̄ contemplatiuam. Et
 ibi bñ de hoc. sup q̄ idẽ. i. pasto: aliũ ca. vii. Nullus ergo se extol
 lat ex tali electõẽ sed magis se humiliet: put ait bern⁹. bñ in epla
 ad archiep̄m senonẽsem. Noli altũ sãpe. in alto eni p̄sit⁹ nõ al
 tum sãpe difficile est & omnino inusitatũ: sed q̄nto inusitat⁹ tan
 to glouosius. Et sequit. Nõ ergo felicẽ quia p̄est: si non p̄est
 infelicẽ putato: debet eni cogitare & onera q̄ assumit & picula q̄
 bus se immiscet: & dãna animaz p̄ q̄bus se obligat & fastidia oc
 cupationũ q̄ incurrit: put ait aug⁹ epla. lxxvij. peto ut cogit es
 nihil i hac vita esse: & hoc tpe felici⁹ & leti⁹ & oibus acceptabili⁹

episcopi aut presbyteri aut dyacomii officio. Si tamen perfun-
dorie aut adulatorie res agit, nihil tamen apud deum miserius tusti-
us et damnabilius, sed si illo modo agat et post. Nihil difficilius
laboriosius et periculosius talium officio: sed apud deum nihil beatius
si eo modo impletur quo imperator noster iubet, sed iesus christus.
Et patrum de se loquens ait: quod existimem si sanctus loci gubernaculoz tradi-
ret illi: quod remum tenere non nouerat. Si ergo sic humiliter de se loquitur
Augustinus prout omni sapientia scientia et uirtutum eminentia: quan-
to magis debet quilibet infirmus cum timore et humilitate onus pre-
lationis assumere. Et ideo beatus Gregorius ostendens pericula pre-
lationis, plangit multum de assumptione sua ad tale onus: sic ut ipse re-
citatur. i. registri ubi ait. Cor meum dereliquit me. Nolite vocare
me Noemi: filios enim peridi id est opera per terrenas curas, prius
eram super altitudines terre sed post curatum fluctibus et tempesta-
tibus depressus. Et ponit exemplum. Symia leo vocari potest: sed
fieri nunquam potest quasi diceret vocari possum papa vel summus
pontifex: sed non fieri talis qualis debet esse papa secundum meum iudi-
cium. Mira ergo humilitas sanctorum antiquorum vel in fugien-
dis talibus prelationibus vel in suscipiendis cum timore et tremore
et humilitate, cogente cautate et plangenda temeritas moder-
norum in ambiendis talibus prelationibus vel temerarie suscipiendis.

Capitulum Sextum. Qualis debet esse episcopus post consecrationem.

Qualis autem debet esse episcopus postquam est electus et conse-
cratus: determinat apostolus sufficienter. i. the. ij. ubi ait: oportet
episcopum irreprehensibilem esse: sobrium et prudentem et
ut super quibus uirtutes explicat Hieronymus epistola. xliij. si per totum
et. iij. the. i. similit. Si quis est sine cumme et c. Super quod Hieronymus
ubi supra uno sermone omnes uirtutes comprehendit: de quibus
uirtutibus ibi sufficienter. Qualis autem debet esse episcopus ha-
betur in decretis di. 24. Nunc per singulos: et. si. de ordinandis: et
s6. Si quis uero. Memoriter ergo debet episcopus cogitare in-
terpretationem sui nominis. Episcopus enim interpretatur
et scopum superintendere. Inde dictum uocabulum: quod ille qui presbiter
superintendat secundum Augustinum. ix. de diu. dei. Et est nomen operis non ho-
noris ut dictum est. Et ut ait bernardus ad eugenium epistola. ij. Episcopi
nomen domini sonat sed serui. Et ideo debet inquit interpretari ta-

sibi q̄ gregi amisso aduūm iz. Attendite vobis & v̄ uerſo gre-
gi: in quo poſuit deus ep̄os regere eccleſiam dei &c. Et prima pe-
tu ultimo. Non ut diſtantes in clero: & de nomine ep̄i Bernh-
ad ſenonēſem ait q̄ ſm ethimoloyam pontifex dicit ſeiſm faciens
pontem inter deū & homiē ſeu pximum: p̄tingit iſte pons vſq̄
ad deū: ea fiducia qua non ſuam ſed illius querit glouam: & vſ-
q̄ ad pximum illa pietate: qua non ſibi prodeſſe deſideret ſed p̄-
ximo. Et ſequitur. Offert deo bonus mediator p̄ces populorū
reportans illis a deo benedictionem & glouam: ſupplicat maieſta-
ti p̄ exceſſibus delinquentium: vindicat in peccantes p̄ iniuria dei
nec populi requirit datum ſed lucz: nec dei uſurpat glouam: et
ibi bñ de hoc. Memor ergo dēt eſſe ep̄us iugit̄ ſui nomis: ut ui-
uat veraciter: & opetur virtualiter: ea que nomē exprimit: ne de-
catur ei illud Apoc. iij. nomen hēs q̄ uiuas & mortuus es. Si-
militer debet eſſe memor ſue excellentie & dignitatis: ut ſit in ex-
emplum oīm put ait Hieronimus ep̄iſtola x. capitulo xiiij. lo-
quens ad ep̄um Ante oculi homiū diuiguntur: domus tue ouerſa
tio quaſi in ſpeculo conſtituta: magiſtra eſt publice diſcipline: q̄c
quid feceris illud faciendū ſibi omēs putant. Caue ne cōmittas
q̄d aut qui rephendere uolunt digne lacerari uideantur: aut qui
imitari cogant̄ deſerelinquere. Et ibidem loquēs de q̄daz ait. ſub-
uenite paupibus: uſitare languentes: puocare hoſpicio: lenire
blandicijs: gaudere cū gaudentibus: flere cū flentibus: cecoz̄ ba-
culus: eſuuentium d̄bus: miſeroz̄ ſolacium: lugendum conſolatō
fuit: ut in ſingulis uirtutib⁹ eueniebat̄ quaſi ceteras nō haberet
ſic enim memorans ep̄iſcopus ſue dignitatis eminentiam: prouo-
cabitur ad uite & uirtutum excellentiam

Cap. ſeptimum Aliter dēt ſollicitus eſſe in cauendis uicijs

Et licet omēs uirtutes q̄s enumerat ap̄lus p̄ma thi. z.
neceſſarie ſint: tñ ſpecialiter dēt cauere uicia: que ſunt
maioris infamie: q̄lia ſunt carnalia uicia: gula: luxuria
auaricia &c. & ſtudere ad habēdas uirtutes oppoſitas. vñ ait ap̄ls
nō optet eſſe uino lentū Sup q̄d ait hieronimus illud exponens
ep̄la lxxiiij. uinolētia ſcurrarū ē & comeſſatoz̄: uenter enī meto-
cluā: ato deſpumat i libidmē: in uino luxuria: i luxuria volup-
tas: in uoluptate impudicia: q̄ luxuria uiuēs mortu⁹ ē q̄ aut i
ebuat̄ et mortuus et ſepultus eſt Noe ad v̄m⁹ hore ebrietatez
nudaui femora: q̄ ſexcentis annos ſobrietate crexerat gen. 19.

Loth p̄ temulentiam nesciens libidini cōmisit incestum: & que
 Sodoma non vicerat vñ videt gen̄. xviii. Sacerdotibus enim
 legalibus phibitum erat bibere vinum: leuiti. x. In figuram ex
 termināte temulentie & sobrietatis habende in sacerdotib⁹ euang
 gelicis: q̄nto enim dignitas excellentior: p̄sona honorabilior: cō
 uersatio celestior: opatio sp̄itualior: tanto magis est cauenda
 vinolentia vel ebrietas: que & dignitatem vilificat: & p̄sonam de
 honestat: & conuersationem debitam impedit: p̄pter quod ait salua
 tor discipulis suis. Cauete ne grauent corda vestra vinolentia
 & ebrietate. Item cauenda est lasciuia opis: etiam prelati & te
 mulentia: ne ad eoz exemplum subditi ad vinolentiam relaxent
 Job primo. Cum biberent vinum in domo status sui primo
 gemit⁹ &c. Ibi moralit̄ p̄o cū maiores voluptati deseruiūt: nimis
 rum minoribus lasciuie frena laxant: & ibi bene de hoc Job xxx.
 Si q̄nto uidebam ad eos non credebat vñ ibi moral. z. dum nos
 quasi letos aspiciunt scz subditi: ip̄i ad illicita resoluuntur Et ibi
 dem ait Gregorius p̄latus etiam aruens timeu dēt: irat⁹ ama
 u: ut eum nec nimia leticia uilem reddat: nec immoderata seueri
 tas odiosum. Ad alioz ergo cohercionem: debent epi & prelati
 cauere a voluptatis lasciuia: & mdebita leticia. vñ & sancti ampli⁹
 se macerauerunt & cohibuerūt: postquā erant facti epi q̄ ante
 put dicitur in uitis patz li. z. pte x. de abbate nauca vel uad
 ta qui postquā factus est ep̄us: multū coartabat aniam suam in
 duricia otinente a quo cū discipulus q̄reret quare nō ita se cru
 ciaret existens in heremo or̄hoit. fili ibi erat solitudo & quies et
 paupertas: p̄pterea nolebam gubernare corpusculū meū: ne infir
 mater: & q̄rerem qd non habebā. Nūc quia hic seculū est: & oc
 casiones sunt plurime excedendi: & si infirmitatē incurterem sunt
 hic qui succurrāt: ne p̄dam p̄positum monachi: hic ergo sanctus
 austerior sibi fuit post assumptā dignitatē: q̄ ante. Sed ecōuer
 so faciūt multū: qui magis austeri sibi fuerūt an̄ assumptas digni
 tates. Nūc enim magis indulgēt delictis q̄ an̄: & etiaz si uellent
 diuuis uiuere forte non hēt grām ad hoc: sicut prius. put nar
 ratur in uitis patz li. z. pte iij. de abbate ophi: qui cū esset mo
 nachus nimis dure tractauit uitā suam: sed cū esset factus ep̄us
 uoluit ip̄a duricia uti m̄uitate: quā in heremo habuit: et non p̄
 ualuit Idarco prostrauit se in ospectu dñi: dicens: putas ne do
 mine p̄pter ep̄atum discessit a me grā tua: et reuelatum est ei q̄

nō sed q̄a tunc solitudo erat / et cum non esset homo: deus suscep-
tor tuus erat: nunc autem in seculo es et ubi homines auxiliant̄
tui / & ita non habes tantam virtutem ad austerā toleranda si-
cut prius. Sobrietas igitur fulgeat in episcopis veraciter. ut
iugiter possint intendere diuinis contemplationib⁹ & officia sua im-
pedimento dispensare subiectis

Cap. viij. Qualis dēt esse in cauēda macula omioꝝe luxurie

Tercē castitas / puor / sinceror / euidentior & virtuosior
dēt esse in ep̄o magis q̄ in alijs: cum vita sua fit in spe-
culo alijs. ut dictum est p̄pter qd̄ ait apostolus Op̄er-
tet eum esse vni⁹ uxoris viz. similiter hieronimus epistola dicta
q̄ nullo pacto bigami vel scubmaz̄ chatem̄s inserti dēt subire
misterium. vñ & sacerdos legalis uxores virginem debuit acapere
non viduā leuiti. xxi. Ne honore pollueret sacerdotis: q̄nto enim
dignitas eminentior: tanto castitas necessarior. Et q̄a dignitas
ep̄oz̄ sublimior: ideo summe puritas castitatis ē in eis necessaria
p̄pter qd̄ fm̄ canones non fuit licitum mulieribus habitare cum
eis: paucis exceptis. put habitum ē sup̄ a gregorio ix. regis. ubi
ait puenit ad nos quosdam ep̄oz̄ subp̄textu solacij in vno domo
cū mulieribus conuersari. sed ne p̄ hoc subsannatoub⁹ iuste obtre-
dationis dēt occasio: aut p̄ facilem inimicus materuā detradōm̄s
assumat hoc op̄elcas nec cohabitare patiens: exceptis eis quos
factor̄ canonum censura p̄mittit matre. amica / germana Meli⁹
tamen faciunt si a talium cohabitatione contineant. Et redat ibi
qd̄ dictum est sup̄ de beato Augustino Qui nō censit habitare
cū sorore: eo q̄ que cum sorore sunt: non sorores Et sequitur
docti inquit viu cautela: debet magna nobis esse instructio: nam
incaute presumptionis est qd̄ fortis pauet. minus validum non
timere / et sapienter illicita superat qui didicit non vti concessis
exemplum de Andrea episcopo: quem temptauit dyabolus de
sanctimoniali cohabitante. de quibus iij. dyalogo rum capitulo
septimo. Nulla enim debet esse familiaritas episcopoz̄ ad mu-
lieres. vnde ibidem narratur de Johāne papa. q̄ postquā eq̄ta-
uerat quendam equū accomodatū a quodam nobili. post eius
sessionem mulierem scz̄ iugez̄ illi⁹ nobilis / equ⁹ ferre recusauit
veneranda ergo pontificalis castitas. cui tantum detulit bestia
irrationalis. Sacerdotes enim gentiles non poterant esse.
m̄si essent vni⁹ uxoris viri / et virgines de veste et appollimis

Et vnde

in perpetua vitate marcescebāt . ut ait hieronim⁹ ep̄la x. ca. vi. Et
de hoc hieronim⁹ similit̄ ep̄la . si. 7 viij. vbi de clericorū castitate.

Cap. viij. Qualis deat esse in cauenda opinione auaricie

Similit̄ in ep̄o deat esse munifica largitas in elemosinarū
largitōe / 7 in hospitalitatis se dātōne . vñ ait ap̄ls Op
tet episcopum hospitalem esse beniuolum : summe autē
cauenda est auaricie cupiditas in episcopis . vñce Hieronimus
epistola xxxiiij . gloria episcopi : est pauperum opibus preuidere
ignomia sacerdotis est p̄rijs studere diuitijs . Et hoc ideo quia
rerum est dispensator prout ait in eadem epistola . Ille inquit
optimus dispensator est : qui nihil sibi reseruat . Et ideo si es
mīdus dispensator es : om̄te largitorem vt sua ipse distribuat
Et ideo episcopus debet esse municus et pius in elemosinarum
largitione : etiam sibi aliq̄ntulum subtrahendo / et pompasas expē
sas euitando : vt ampliores elemosinas facere possit Exemplum
sācti exuperij episcopi : de quo narrat hieronimus epistola lxxij
Q̄ ipse vīoue sateptane imitator esuriēs pascat alios / et ore pal
lente ieiunijs ipse fame torquetur aliena : om̄em xp̄i substantiaz
xp̄i visceribus erogabat : q̄ talis est in celo thezaurizat exemplo
paulini nolens . De quo augustinus primo de ciuitate dei capitu
lo x . vbi ait : q̄ q̄nto nolam barbaui vastauerunt et ipse ab eis
tenebatur in corde precabatur / dicens : dñe non excruciar p̄pter
aurum et argentum . vñ enim sunt om̄ia mea tu scis : ibi
enim habebat om̄ia sua vbi eum thezaurizate monuerat : qui
mala mundo predixerat ventura : erogauerat enim pauperibus
sua / et sic in celo thezaurizauerat : et cum om̄ia in erogationem
elemosinarum et liberationem captiuorum seipsum dedit pro fi
lio vīoue liberando prout narrat Gregorius iij . dyalogo . capi
tulo primo . Multum enim deo acceptandus est ep̄us elemosi
narius . vñce et p̄pter pietatem in elemosina eroganda : placuit
multum deo beatus Gregorius . put legitur in vita sua q̄ tante
fuit hospitalitatis : q̄ peregrinos ad mensam inuitauerat / et cum
quodam die ministraret aquam pauperi : ille disparuit et no
cte apparuit ei dicens : ceteris diebus me in membris meis susce
pisti hac nocte in meipso . Similiter ibidem narrat : q̄ cum etiaz
esset monachus et impenetrabilibus monasterij

a matre legumibus pasceret: appuit vnus naufragus pauper
 q̄ petijt ab eo aliqd: cui opatiē dedit numisma; q̄ eadē die redijt
 simili: cui simili p̄cepit dari: qui etiā similiter redijt: petens vt
 prius: & tūc p̄cepit vestiario dare ei vi nummismata: & cū agno-
 uisset nō esse nummismata in vestibulo Discum argenteū in quo
 mittebant sibi legumia a matre dari ei p̄cepit: ne tustis abiret:
 & cū postea factus esset papa bt̄s Grego⁹ et quōdie ante men-
 sam suā comederent xij. paupes pegum: quōdam die vidit xij. q̄z
 vn⁹ variabat statū suū: nunc iuuenis: nūc vetulus apparens: a q̄
 cum bt̄s grego⁹ q̄reret. Qd̄ esset nomen suū respondit: cur q̄
 us nomen meū: qd̄ est admirabile: & adiūxit: ego sum naufrag⁹
 cui dedisti nummismata & scutellā: & illa die desinavit te dē esse
 p̄sulem romane ecclesie: & vicarium beati petri: qui distubuit cui
 libet put opus erat: sum q̄ angel⁹ dei: & custos tuus vt quācun-
 q̄ rem postules impetrare valeas: quo audito ait bt̄s Grego⁹
 Si sic fecit deus p̄pter p̄uum munusculum: mee paupertatis: q̄nta
 restituet si in p̄ceptis eius p̄manens p̄lma studuerō de pluribus
 erogare. Et ibi narratur de elemosinis magnis suis: & de tubis
 milibus ancillaz xp̄i: tam p̄ lectisternijs q̄ p̄ q̄tidianis expensis.
 Epi ergo attendere dēnt: q̄ sint aploz imitatores & successores
 qui distubuebāt vniciq̄ sm̄ qd̄ opus erat de his q̄ ponebantur
 añ pedes eoz. Actuum viij. Et q̄ sint rezz dispensatores pauperz
 & q̄ sint eoz pauperz sp̄uales p̄res: & q̄ sint eisdem debitores: ut
 de rebus eozdem pauperz: illis elemosinas largiant. vñ Bernh.
 in ep̄la ad abbatē wilhelmū vel gullū que in gentilibus gentilis
 arguebat: disate inq̄t pontifices: in sacco qd̄ facit auz q̄si diceret
 ad utilitatē vel pauperz nccitatem releuandā: auz inutiliter ē in
 sacco: cum p̄ hoc pauperz nccitates nō releuent. Nec solū v̄nt
 elemosinas facere paupibus hostiatim mēdicantibus: s̄ alijs suis
 subditis & prochiāis sustinentib⁹ penurā & tñ illam coopienti-
 bus pre pudore vel verecundia: quibus p̄ium est subuenire p̄
 ut dicitur in vitis patrum libro ij. parte iz. De quodam qui ac-
 cepit gratiam vt singulis petentibus elemosinam daret ad quez
 cum venisset mulier quedam vestita veteribus. aperiens manus
 voluit dare multum: et clausa est ei manus: et leuauit parum
 et venit alia mulier bene vestita: qui videns vestes eius misit
 manus: et voluit ei dare parum: que aperta est et leuauit mul-
 tum qd̄ admirans inquisiuit de illis mulieribus: et cognouit.

q̄ illa mulier que bonis vestibus utebatur: de honestis mulieribus erat: & ad paupertatem venerat / & p̄ opinione nataliū suoz erat induta bonis vestibus. Alia vero causa questus vestierat se vetustis. vñ et frequenter magis pium est subuenire nobilibus paupibus & honestis: paupertatem suam p̄ vetercundia dissimulantibus vel coopientibus: q̄ mendicantibus hostiatim & effronter petentibus. Et de exemplis erogandi elemosinas paupibus: in vita Johis Elemosinarij per totū: vbi narrat de illo qui ait ad dñm videamus inquit dñe quis prius desidet vel tu dando mihi vt erogem: vel ego dādo pauperibus ea que das. vñ & misericordiam sibi desponsauit vt dicitur ibidem

Capitulū x. Qualis esse dēt in sedādo hospitalitatem

Et nō solum ep̄us dēt esse elemosinarius erogando elemosinas paupibus mendicantib⁹: s̄ dēt esse hospitalis omib⁹ supuentib⁹ s̄m qd̄ p̄cipit ap̄ls ad Th̄i. Op̄tet ep̄um esse hospitalē: similiter hieronimus ep̄la dicit: q̄ hoc p̄cepto patet abraham & loth angelos suscepit: q̄a hospites dilexerūt gen̄. xvij. & xix. heb. xij. per hāc quoz angelos suscepunt &c. Hospitalitas enim ē in omib⁹ commendāda: sacra enim res est mensa hospitalis. vt ait seneca iij. de bñficio cap. xix: nec hospiti dēt aliq̄s esse ingratus. put ait ibidem de milite hospiti ingrato / et ideo vitupato. Et ideo Culi⁹ ij. de officijs. capitulo ij. Recte ē laudanda hospitalitas: est enim vt mihi videt valde de eoz patre: domus illustrū hoīm: homibus illustribus: & hoc etiā apud gentiles. put ibi narrat Symonē athēns hospitalē fuisse & ita instituisse ac villas impasse: vt omnia preberent illis: qui in villa sua diuertissent: loquit enim de illis ibi qui vocabant laticef vel lacades. Similiter de hoc Amb. iij. de officijs narrat de q̄daz qui p̄ hospitalitatis gr̄e officijs: necem pot⁹ sui q̄ p̄ditionē fugitiui amici subeundā arbitrabat. Et ponit exemplū de leuita iudicū xix. Nam ergo in sacra scriptura q̄ in libris gentiliū hospitalitas semp̄ laudanda p̄me petti iij. hospitales inuicē sine murmuratione. vñ hugo: hospes dicit hostiū petens: q̄si hostio p̄cem inferat: q̄a antiquit⁹ qui recipiebat et q̄ recipiebat veniebāt ad hostium: & ponebāt pedē in eo: & affirmabāt q̄ vn⁹ aliuz nō deceptet: & sic vtriq̄ ponēdo pedez in hostio amiciz pacū affirmabant

vñ facilis benignus & aptus & qui aduentus amicoꝝ non subter
 fugit: s; eis ad hostiũ libenter se exponit dicit hospitalis. vnde et
 hospites nõ solũ sunt inuitandi: sed etiã cogendi ad hospitium ex
 emplo abrahe & loth vt dictũ est Et exẽplo discipuloꝝ: qui dix
 erunt saluatori luce vltio. Mane nobiscuz dñe sup qđ Gregoꝝ
 h. ij. omelia iij. Qđ non solũ sunt hospites inuitandi sed tractandi
 Nazcat enim Iohes Cassianus li. x. collonũ. De qđam qui si
 p qñq; dies ad eiꝝ cellam nullus fratꝝ aduenisset refectioẽ dif
 ferebat: & tũc sabbato vel domico pcedebat ad ecclesiam. vt si
 quem p egunum repisset ad cellam reduceret: non tam sue neces
 sitatis obtentu qđ humanitatis grã. vnde etiã irrationalia animalia
 dẽnt homines instigare ad hospitalitatem. put ait Ambrosius
 exameron omelia v. Discant inquit homines hospitalia suare ius
 ra: & ex aibus cognoscant quid religionis sit hospitibꝝ referen
 dũ: qđ obseꝛa deputada: qbus cornices picula sua negare nõ so
 leat: ait enĩ ibi de dconijs qđ simel ferũt eas pfigisti vno agmine
 si qđ pgenũ putat: qđ cornices deducũt ac diugũt: & velut qui
 busoam turmis stipantibꝝ psequũt: & etiã qđ si hospitiõ recipiunt
 Ideo ait ibi amb. his nos ianuas claudimꝝ: qđ aues anias suas
 oferũt: qđ adiuamẽta dconijs aduersus inimicas aues oferre cre
 dunt: & p intualũ tps residere illis in locis repiunt dconie cum
 cornibꝝ: sic ergo discamꝝ hospitũ dare pegenis: exẽplo auium
 poidaz. Et exẽplo etiã hoim infidelũ. vt enĩ narrat pollicratul
 li. viij. ca. xij. Infideles ofueuerũt aduersus hostes etiã ppro p
 iculo pđinau hospitibꝝ: qđ infra qđouduũ hospicõ suscepissent
 cumis enĩ pteakebat notã: qđ qđ an qntuz diẽ hospiti. i. pegino
 hũamitatis pđamũ denegabat: ob eq̄tatẽ enĩ hospitibꝝ exhibẽ
 dã: hospes enĩ antiq̄t dicebat: quẽ nũc pegenũ diamꝝ: cui qđũ
 qđ fuerit inhũanũ d iure antiq̄ iniquũ e: vt ait ibidẽ vñ d hospitali
 tate sacerdos ydoloꝝ narrat li. vij. ecclesiastice hystorie c. xxiiij
 Qđ cum Gregorius epus vrgente tps pcelle angustia in alpi
 bus in fanũ appollimis diuertisset a sacerdote licz pphano officio
 sissime exceptus e: post cuius digressum accessit sacerdos exmore
 pscere cõsulta et resposna salicet a dyabolo. sed nihil inde respõ
 si veniebat: iterum et iterum sacerdos victimas repetit nihilomi
 nus semp silentium pmanebat. Cumq; sacerdos stupore estuaret
 in somniõ demomium assistens se nihil posse fatetur: percundanti
 causam ait aduẽtu Gregorij epi se esse expulsus & cũ pquiteret

S. Hoppinckens: Dordrecht

sacerdos qđ remedij daret. ait. Non aliter licere sibi ingredi lo-
 cum illum: nisi Grego⁹ pmississet: quibus auditis sacerdos ē bea-
 tum Gregoriū insecutus: et ad eum pueniens rem pandit: ex or-
 dine humanitatis sue atq; hospitalitatis amonuit q̄relam expulsi-
 demonis expōit: ademptam vel adeptam facultatez sui questus
 deplorat: ac reddi sibi omia in pustinum statū de posēt. scribit au-
 tem beū Grego⁹ eplam in hęc verba. grego⁹ appollini pmitto
 tibi redire ad locum tuū & agere que osueuisti: quā cum posuissz
 iuxta simulac̄ affuit demon dans responsa poscenti: qđ ille adm-
 rans & dicens penes se. qđ grego⁹ erat melior illo: clausis ianuis
 sup se phanī: adiit gregoriū & pstravit se ad pedes eius: rogans
 vt ille se deo offerat: cui⁹ virtute grego⁹ dijs gentium impabat
 qui cū institisset cathecūinus factus est ab eo / & postea baptisma
 assecutus est / et intantum vite merito ac fidei virtute pfect. vt
 ipse in ep̄atu beato gregorio successor extiterit. laudanda ergo
 hospitalitas sacerdotis infidelis: venerāda sanctitas pontificis. mi-
 rificanda pietas saluatoris. sacerdotem p̄dictum iustificantis / et
 omendanda urbanitas gratitudinis p̄fati episcopi erga humani-
 tatem hospitantis: fuerunt enim antiqui multū grati hospitanti-
 bus / et ingratitude hospitatoz fuit multum reprehensibilis apud
 antiquos. put ait seneca x. de bñficijs cap. 28. vbi dicit. qđ cum
 qđam miles naufragus in possessionem cuiusdam esset appulsus
 recollegit eū xxx. dieb⁹. Recedens qđ ait: referā tibi grām si cōtin-
 gat me videre impatorem meū: cū p̄ venisset ad philippū regez
 macedonū: petijt sibi dare p̄dia illius a quo fuerat hospitatus: qđ
 ille fecit: ali⁹ vero expulsus nō vt rusticus iniuriā taatus tulit.
 s; regi omia intimauit: qui mādauit vt omia p̄ou dño restitue-
 rentur / & vt im̄pbilissimo mltū hospitiū ingratisimo stigmata im-
 scriberent homiem ingratū restantia. Similit narrat valeu⁹ li.
 v. cap. primo de qđam qui cū esset hospitatus ab alio humanissi-
 me / et illū postea ad pugnam puocaret: alius cū esset viub⁹ cor-
 pis & animi vtute superior: monere ingratū voluit magis qđ vin-
 cere: tuū inq̄t sit cūmen: hospitez occidere voluisse: meū aut non
 erit hospes occisus. Cū ergo hospitalitas sit in omibus homibus
 omendāda: multo magis in ep̄is cleuicis & ecclesiasticis: qđ sunt re-
 rum dispensatores vt dictum est. vnde beatus Gregorius ele-
 ctionem cuiusdam quasi auari fertur reprobasse: eo qđ audierat
 eum ad caritatem domus sue exercendā neminem inuitasse.

prout dicit Pollicratus ubi supra. Omnes enim sunt recipiendi ne boni excludantur / ait Aug⁹ epistola. lxxvij. Et Cusostom⁹ sup Math. omelia. lx. Ideo de vidua ait ap⁹. i. thimoth. vi. Si hospicio recipit &c. Et de hac hospitalitate in vitis pat⁹ pre prima p totuz: ubi mira narant de hospitalitate sanctorum pat⁹. Et Seneca pre prima ubi de principis hospitalitate. In hospite aut summe commendanda est hylautas. unde fm fabulaz Jupiter amplius acceptavit hospitium pauperis hylauter eum suscipiens fm illud poete. Sup omnia vultus accessere boni nec mers paupis q⁹ voluntas / & hec hylautas est deo accepta. Adylarem enim datorem diligit deus. i. Cori. vij.

Capituluz. xi. Qualis debz esse in mensa erga hospites

Et nulla hospitalitas est accepta nisi fuerit grata verba mitas in susceptone hospituz. & debita liberalitas in subministratone necessariorum. & modesta hylautas vultus. & gestuuz exteriorum. Episcopus ergo & vir ecclesiasticus in mensa cum hospitibus religiosa sit hylautate iocund⁹. liberalitate munificus. & celesti collatone vel collocutone affabilis. alimentis celestibus pascendo animas / sicut corporibus pascat corpora. Exemplo beati Aug⁹. de quo dicit in vita sua. Ad hospitalitate semp exhibuit in ipsa mensa lectionem & disputationem magis q⁹ epulationem vel potationem diligebat. nulla verba mala sustinebat / detractiones nullas. Unde in mensa sua erant verba hi scripta. Quisquis amat diuitis absentem rogere vitam. Hanc mentem indignam nouit esse sibi. Omnes cuiuslibet a superfluis & noxijs fabulis abstinere docebat. et ne quis facili iuratore in primum decessisset. Et in ecclesia predicauit et suis institutis ne quis iuraret ad mensam. et qui lapsus fuisset unam de statutis prebat potionem. erat enim numer⁹ poculorum suis prefixus. & ibi bene de hoc. Consimiliter narrat Jer⁹. de bono ep⁹ q⁹ apposita queq⁹ habebat in mensa / ut supstitutes fugeret et continentiam seruaret. sermo ei⁹ / & omne cuiuslibet de scripturis aliquo proponere / aut libenter audire / veraciter respondere. praua vero acriter confutare. disputantes contra se magis docere q⁹ devincere. Addec sunt fercula celestia. hec pocula sacra / q⁹ debent ministrari & prima in mensa ep⁹ali. hec sunt ornamenta magis ornantia mensam q⁹ argentea vel aurea vasa / q⁹ unam multi ep⁹i haberent in mensis suis.

Exemplo beati augustini de quo legit in vita sua Quod cocleab⁹ tantum argenteis utens vasa cetera quibus mensis tibi inferebantur/ testea et marmorea fuerunt. non tam necessitatis inopia quam proposito voluntatis: quia scilicet vivebat in voluntaria paupertate. Non et plebi dicebat/ se malle ex collectioibus plebis vivere quam possessionum curas vel gubernationem pati. et cum ecclesie pecunia deficeret/ hoc populo denunciabat non se habere quod populo erogaret. E contra est de multis qui cumulant vasa argentea et aurea in mensis: parum cogitant de pauperibus qui forte non habent vasa lignea in mensis: de quibus loquitur Bernh. super cantica omelia. lxxv. Non hanc illis excusare vel exupare est mas rerum affluentiam/ vestius splendorem et cetera. Non sic fuit de illo rege de quo legitur quod noluit uti nisi vasibus fictilibus. Non Bernh. fictilibus cenasse fecerunt anathoclea regem: atque habitus sepe summo onerasse luto/ et querenti causas: respondit rex. cum sim sicilie vel filicie figulo sum genitore satus fortunam reuerenter habet quicumque repente diues ab exilio procedente como.

Capitulum. xij. De multiplici conuiuio/ et quale debet esse conuiuium episcopi.

Pontifex ergo cum hospitibus rebus conuiuauit non ad modum vulgi sed ad modum philosophorum et sanctorum. Est enim duplex conuiuium: plebeum siue vulgare/ in quo regnant voluptates et vanitates/ ysa. Cythara et lira in conuiujs vestris/ et opus domini non respiciatis. Et est conuiuium modestum et civile/ in quo regnat stabilitas et honestas. Non in peccato li. viij. c. ix. Civiliter conuiuauit est hylau vultu/ larga manu/ diligenti officio/ amenare conuiuium: et quod in vltis suppetit habita consideratone loci et tempis singulis dispensare: non ex tristitia aut necessitate. in quo conuiuio difficile est abstinere a peccato saltim leui vel veniali. et est conuiuium philosophicum/ ut dicitur ibidem. Conuiuia phica sunt omnino castigata et in suis regulis limitata socratez non reuocat/ ne positum iustitiaz exequat: nec platonem a naturali inquisitione Thimeum non prohibet causas rerum omnium appetere: nec aliquis a quocumque virtutis officio retardat. In tali conuiuio apud philosophos regnabat veritas. apud sanctos vero veritas regnat et cautas. Unde saluator ait discipulis. Non grauentur corpora vel corda vestra crapula et ebrietate quoniam scilicet vices possunt intercedere operibus suis libere.

et absque impedimento illi sancti epulantur in azimis sinceritatis et
 veritatis: et coram deo epulant in delicijs mternis. Secura enim
 mens quasi iuge conuiuiz puer. v. Comedunt enim de panibus quos
 preponit sapia in mensa sua: et bibunt de vino quod miscuit puer. ix.
 Religiosa matutate gaudentes ad imitationem illius populi. de
 quo Judith. vlti. Populus erat iocundus in facie sanctorum.
 Qualiter autem conuiuia antiquo ordinauerunt narrat Valerius h. v. c. i. di
 cens. Conuiuium solenne maiores instituerunt: cui propter cognatos
 et affines nemo interponebat: ut si qua inter necessarias personas
 querela esset orta. apud sacra mensa inter hylautatem animorum.
 et fauoribus concordie vel concordibus adhibitis tolleretur. Senes
 autem iuuenes ita cumulatim et circumspicuum honores reddebat tanquam
 maiores natu adolescentium omnes patres essent: quo die aliqui
 ex patribus diuitatis aut propinquorum iuuenes senatus aliquando
 ex pluribus coniunctis aut paternorum amicis ad curiam deducebant
 affixi in valuis expectabant donec reducere etiam officio fungerentur
 quandoque voluntaria statone et corpora et animos ad publica officia im
 pune sustentanda roborabant. processus breui in luce virtutum
 suarum verecunda laboris meditatio: ipsi doctores erant inuitati ad
 mensam: diligenter querebant quod nam illi conuiuio interfuturi erant
 ne seniorum aduentum discubitu precurrerent. sublataque mensa prius
 res consurgebant. Ex quibus apparet: cene quoque tempe quasi par
 co et modesto sermone soliti sunt uti. maiores natu in conuiujs ad
 tibias egregia superorum opera carmine comprehensa pangebant: quo
 ad ea imitanda iuuenum virtutem alacriores redderent: huc Valerius
 Ciuilis ergo urbanitas antiquorum in conuiujs instituendis et ra
 tionalis ordinabilitas: et utilis comoditas: nec minus quod est totius
 phia diuinitatis: et omnium agentium ministra et magistra. Non et ipse
 qui est sapia patris docuit instituere conuiuium: quasi ait. Cum inuita
 tus fuisset ad nuptias recube in nouissimo loco et cetera. luce. xiiij.
 Et omnes inuitauit ad suum conuiuium luce. ix. In domo quidam fecit
 cenam magnam et honestos voluit esse conuiuas Math. xxij. Quomodo
 huc intrasti non habens vestes nuptiales. Episcopi ergo imitentur
 summum pontificem Iesum christum: instituendo conuiuia et inuitando
 ad ea: et faciant recitari egregia facta antiquorum in mensis suis: que
 discubuntur in sacris scripturis: excludendo cantica vanitatis et
 carmina scurrilitatis vel secularitatis. et hystrionica spectacula
 voluptatis. et sic sint difformia eorum conuiuia secularibus vel

vulgaribus conuiujs & plebeys. De alijs vero virtutibus quas ait Apo⁹. necessarias esse ep^o. suppleo ad p^{ns}. cuz de illis Jer⁹ romi⁹ determinet sufficienter epistola. xliij. & xliiij. Super quibussoaz glosa. i. thimoth. ij.

Quarta distinctio. Capitulum primum. De officijs ecclesiasticorum. De dispensatione sacramentorum.

Habito q^{les} esse debent ecclesiastici / consequenter videndum est de officijs eor⁹. Et specialiter d^o cub⁹ que sunt / sacramenta dei dispensare. facta documenta et diuina p^{cepta} denunciare. pias & iuges orat^{oes} coraz deo p^o populo fundere. In cuius figura ait d^{ns} petro ter pasce pasce oues meas Joh. vlti. Est emz eor⁹ dispensare sacramenta / cuz sint sponsi ecclesie / vt generet filios dei & ecclesie. Grego⁹ li. vlti. regis. in fine. Censem⁹ eos qui apostolor⁹ figuram tenent. p^{dicare}. baptizare. comunionem dare. penitentes suscipere. peccata soluere. Math. vlti. Euntes in mundum vniuersum p^{dicare} te euangelium docentes omnes gentes baptizantes eos & cetera Joh. ij. quoz remiseritis peccata remittunt eis.

Cap. ij. De veritate p^{dicacionu} & obligat^{oe} ad p^{dicand}.

Tem ip^{oz} est documenta dei denunciare / & illa populo p^{dicare} Job. xxxi. Si aduersus me terra mea clamat & cuz ipsa sulci eius deflent. si fruct⁹ comedi absq^{ue} pecunia. vbi moraliz. xxij. m^{xtum} de hoc in fine. Q^o terram clamare est contra regentis iniustiaz subditos dolere. Et fructus comedit absq^{ue} pecunia / qui comoda ecclesiastica ad vsum corporis accipit / s^{ed} exhortat^{ois} miseru⁹ populo non intendit. Et sequit^{ur} Quid de hoc pastores dicimus / qui officium quidem p^{dicat}is suscipimus / s^{ed} ecclesiastica alimenta muti comeditus. exigim⁹ q^o nostro debet corpori / s^{ed} non impendim⁹ q^o subdito⁹ debet cordi. Ezech. iij. Audies verbu^m ex ore meo & annuntiabis eis. On^o grego⁹ li. i. omelia. xi. Prepositus sine culpa non est q^{on} verba vite non audiens ex sua culpa mouet subiect⁹. huc ipse occidit / q^o eum mortu⁹ tacendo tradidit / vbi subiect⁹ etiaz sua culpa mouet. ibi is qui p^{est} q^o tacuit reus mortis inuenit. tot occidim⁹ q^o ad mortem ire tepidi tacentes videm⁹ luce. x. Dign⁹ est mercenari⁹ mercede sua.

Unde Gregor⁹ li. i. omelia xvij. Pensem⁹ cuius damnationis sit sine labore mercedez laboris suscipe. Et Jeron⁹ epistola. xliij. Quod doctrina a sacerdotibus expectat / et veteris precepta sunt legis. Et ad thimoth. plenus legit. vbi dicit. Oportet ep^m et cetera. Amplectentez eum q^m fm doctrina est fidelez sermonez / vt potens sit exhortari sana doctrina. Ideo osee. x. Quia tu repulisti scientiam / repellaz te ne sacerdotio fungaris michi. Sicut emz sensibilibiter patet stipendia militie recipere a no militantib⁹ mercedez pastoz suscipe a no custodientib⁹ gregez suu sine conduode mercedez accipe a no laborantibus in v^omea / iniustu est et impiu. Sic ex parte ista iniusticia magna est accipe a p^olo predia peccatoruz / et non habere cura debita de ip^o / nec soluere populo debita officia. Ideo ait apo⁹. i. ad Cor. ix. Quis militat stipendijs suis / quis plantat vinea et de fructu eius non edit et cetera. q^msi diceret. talibus debent stipendia ecclesie / qui militat p^o ea et eaz plantat et pascit. On ait ibidez. Si semiaum⁹ sp^ualia non est magnu si metamus carnalia. Et Gregor⁹ vbi sup multuz. Et moral. xxij. Et sup euangelijs omelia dicta. Et sup ezech. multu vbi supra.

Capitulum. iij. De sanctitate vite p^oicantiu
et virtuositate quam debent habere.

Quod vt p^oicatio fiat fructuosa / oportet q^d sit sanctitas et p^ofectibilitas a parte p^oicantis: q^m peccator dicit deus. Quare tu enarras iusticias meas / et assumis testam^ontuz meu p^o os tuu. Predicatores emz sunt organu veritatis / et ali quando sermo subtrahit p^oter culpam p^oicantis: aliqui p^o culpa auditoruz / put ait Gregor⁹ moralium. iij in fi. Tunc emz sermo est viu⁹ et efficax / cu est p^oicantis pura sanctitas / et virtuosa p^ofectibilitas: sicut fuit de stephano M^ortu. vij. de quo dicit q^d non poterant resistere sapie et sp^ui qui loquebat. Et de hoc narrat beneli. x. ecclesiastice hystorie / vbi dicit Q^d cuz sancti patres conuenissent ad conciliu nicenu / et ibidez essent phi et dyalectica quoz vn⁹ conflictu cuz ep^ois in dyalectica mouebat / intantu q^d fiebat ingens spectaculu conuenientib⁹ ad audiendu: nec poterat plus concludi a quocunq^z aut constringi. tanta eni dicendi arte obiectis q^ostionib⁹ occurrebat / vt vbi maxime putaret astru⁹ velut anguis lubric⁹ laberetur. q^d videns quida ex confessoribus vir simplex / et nichil aliud scens q^m ihm xpm / et hunc crucifixuz / poposat se cu pho sermone moueretur. q^d audientes illi q^o nouerat eius simplicitate nolebant

pati ne usu efficeretur sancta simplicitas. Iste tamen prestitit mo-
uens sermonem: et dicens. In nomine ihesu christi prope audi me et que
vera sunt. deus vnus est qui fecit omnia et creauit virtute verbi
sui: hoc verbum est sapientia quod nos dicimus filium carum factum et filium na-
tum. pro passione et morte nos a morte liberauit: et resurrectione sua
vitam nobis eternam promisit quae expectamus iudicem omnium. credis ita
prope. At ille velut si nunquam vllum sermonem contra dicendi didicisset:
ita stupefactus virtute verborum ac mutus hoc solum ad omnia pos-
tuit respondere: ita sibi videtur nec aliud posse magis esse verum. Cui se-
nex si hec ita credis surge sequere me et huius fidei signaculum suscipe
et conuersus prius ad omnes ait. O viri eruditissimi dum verbis mecum res
gesta est: verba verbis opposui: et que dicebant dicendi arte sub-
uertere. vbi vero pro verbis virtus processit ex ore dicentis resistere
verba virtuti: nec homo potuit aduersari deo. et ideo si quis vestrum
potuit in his que dicta sunt sentire quam sensu: credat christo et sequatur hunc
senem in quo locutus est deus. et ita prius effectus christianus tandem
gratulatus est se esse viduum. Consimile narrat li. ij. hystorie tupti-
te. c. viij. vbi dicitur quod cum disputatio delectatione tractaretur ne-
gocii fixi: vnus ex confessoribus laycus obuiauit dicens. Audite christus
et apostoli non nobis artes dyalectice tradiderunt: vanasque verborum fallaci-
am: sed puram sciam fidem et bonis operibus obseruandam. quod dictum om-
nes probauerunt et dyalectice cessauerunt. Ibidem narrat quod cum vnus
magnificencia sermonis illuderet sacerdotibus: quidam senex simplex
hoc non ferens accessit proferre sermonem: vnus fuit formido maturo
vobis: In nomine ihesu inquit o prope audi dogmata veritatis. vnus est
creator omnium et verbum eius quod creauit omnia que filium nominamus: cum hec
credimus noli inuestigare studium: et si credis hec responde. at ille obstu-
pefactus credo inquit et mutatus est ineffabili virtute. Ibidem
narratur quod cum imperator constantinus venisset bizantium et phi-
losophi vellet disputare cum alexandro constantino politano ve-
bis episcopo de dogmate veritatis. et cum esset vnus ex omnibus
electus omnium consensu et alij silentes deberent intencere. ait san-
ctus episcopus illi. In nomine ihesu custi impero tibi ne loquaris
et sic factum est. ut enim audiuit sermonem obligato ore conticu-
it: an hoc magis miraculum an ut lapis violentia verbi diuini di-
uideretur: aiunt Julianum fecisse caldum: ut dicitur ibidem.
Predicator ergo si vult ut verbum suum sit efficax: hauriat flu-
entia gratiarum a deo et illis se impleat et amore diuino feruescat.

Et ipsum auctorem verbi exoret / ut ipsi verbo tubuat virtutes
ad corda auditorum penetranda. Ad omnes enim est preparare animum
dei aut gubernare linguas puer. xvi. Vere enim dabit dominus ver-
bum euangelizantibus virtute magna vel multa: illis scilicet qui sunt
vere euangelizantes. Hanc gratiam habuerunt sancti quidam a sum-
mo magistro / qui verba proferebant secundum auditorum qualitates et uti-
litates / put ait haymo super primam ad Corinthis. xiiij. In vita inquit
sancti cesarii legitur quod spiritus sermones eius disponebat / ut omnium
conscientias verbis suis percuteret / quasi auditores eas sibi manife-
starent. Ibi et narrat quod quidam adolescens homo scelestus beato
Augustino predicante intravit: statimque ipso attendente sermo eius
versus est contra vicia illius: quod ille considerans a deo reuelatum esse
pontifici: illo die conuersus est et penituit. quod ipse met narrat Au-
gustinus de se confes. li. vi. Quod ipso docente Nilipius intravit: et il-
le non cogitans de ludo cui ille erat intentus / cum irrisione mordaci
locutus est: quod ille in se rapuit / nec propter aliud quam propter se dixisse
credidit. et quod alius acciperet ad succurrendum sibi a me ardentius dili-
gendum ipse accepit scilicet et exiit de illa fouea: ut aperte tibi scilicet deo
ait Augustinus. tubueret eius correctio: per me quidem illam sed nescien-
tem operatus es. loquitur enim ad deum. Consimiliter narrat de eo in
vita sua quod ipso docente sermo suus processit contra errores ma-
nichaeorum. et cum ad mensas sederet dixit socijs se admiratum de hoc
et cum illi dicerent idem: ait. Credo dominum aliquem curasse ab er-
rore / in cuius manu nos et sermones nostri sumus. Et post bidu-
um venit ad eum quidam flens ac confitens se fuisse manicheum:
quousque audiuit eum loqui in ecclesia: qui catholicus factus est /
postea presbiter: pro quo ipse gratias egit deo. Adumiliter igitur
et feruenter oret predicator / ut deus suos sermones dirigat per uti-
litatem auditorum. nec sibi tubuat in aliquo si fuerint conuersi ad de-
um occasione sui sermonis. quia ipse deus conuertit populum su-
um ad seipsum per simplices / ut confundat sapientes. i. Corinthis. x.
Unde narratur de misericordia diuine misericordie libro. x. eccle-
siastice hystorie / ubi dicitur quod gens yberorum que sub axe pen-
do iacet / per unam captiuam mulierem fuit conuersa. Sicut enim
apud eos ut dicitur ibidem captiua fidelis / ducens vitam sobriam
et pudicam: iugiter orans. cum querebant quid per hoc vellet:
respondit simpliciter custum verum deum hoc ritu se colere. erat
que ibi mos quod si puulus egrotaret circumferret a matre per singulas

domus p querendo remedio / et sic venit semel vna cum filio egro
 to ad domū ubi captiua illa erat / et quesuit an sciret aliqđ reme
 diuz: que rēdit se nichil scire remediū s̄ euz xpm quem colebat af
 firmabat posse dare salutē. Cūq; aliqđ suū puulo supposuis
 set atq; oratōem fudisset apud deuz sanū reddidit infantē matu
 huiusq; facti fama discurret p omnes vsq; ad aures regine: que
 cū grauissime esset afflicta / rogauit captiuā duci ad se. At illa ire
 abnuūit vel tenuit ne p̄sumeret ampli⁹ aliquis q̄ sex⁹ femie face
 re videret. ipsa vero regina fecit deferi se ad eius cellulam / q̄ sa
 nata est eo modo quo puer supius. cui et xpm predicauit esse au
 dorez sue incoluntatis et vite / q̄ dat omnib⁹ vitā. que regressa
 nundauit oīa marito / qui iussit illi munera deferri p salute cōs
 gis: cui regina nichil horū dignat̄ accipe. auz despicit / et argentū
 respuit. ieiunio q̄si quodā cibo pasat̄. hoc soluz mun⁹ ei dabim⁹:
 si xpm deuz suū colim⁹: qui rex distulit donec quadaz die iuit ad
 venandū. et cū tenebre fuissent densissime: et cōmlitones essent q̄si
 errantes. et ipse solus arcuatus densissima obscuritate: ait. Si ve
 re deus est xpus quem vxori mee captiua p̄dicauit: et liberet me
 ab his tenebris / ipm et deū colaz. qui qđ vt mente deuouerat di
 es reddita est et incoloms redijt. totūq; factuz regine narrauit
 vocata est captiua docuit eos modū supplicandi. xpo ecclesīa fa
 bricati monet. formāq; descupit / et omnes crediderūt ihu xpo.
 Et euz colonne debent locari / nec vna posset leuari: captiua in
 oratōem p̄iōdāns mansit. et mane cū rex rediret vidit columnā
 sup basem suā suspensaz / et cunctis admittatibus sup basem suā in
 eoz oculis deposita est. cūq; omnes credidissent et ecclesia cōstru
 ctā esset: legatio missa est ad impatores constantinū vt mitteret
 sacerdotes ad implendū ceptuz mun⁹ dei. qđ et ipse fecit cū gau
 dio et honore. Magnifica ergo potētia dei et misericordia
 ei⁹: qui p vnā captiuā fideles totū regnuz cōuertit ad fidē / vt si
 bi soli honor attribueretur. Sanctitas ergo et vite p̄feditibilitas
 magis efficiunt in p̄dicatore vt utiliter p̄dicet q̄ sciencie lumino
 sitas. Propter qđ ait dñs ysa. xl. Sup montē excelsum ascende
 tu qui euangelizas syon id est sup eminentiam vite: put exponit
 Gregori⁹ sup ezechielem libro. i. omelia. xi. Et dicit̄ speculator
 Ezechielis. i. Speculatorem dei te qui in alto consistis. prout
 exponit Gregori⁹ sup Ezech. ubi sup.

Capitulum Quartum. Qualis debet esse predicatio.

Tem debz esse predicatōis distincta orōmabilitas pro au
ditōz qualitate & capacitate / put ait ibidez Grego⁹.
ubi sup⁹ Q⁹ p⁹dicator debet pensare quid loquat⁹: cui lo
quat⁹: quando loquat⁹: & q⁹ntuz loquat⁹. de quibus omnib⁹ exem
plificat Bernh. ponens exempla de medico / qui debz considerare
quō vulnus ferendū sit: quō medicamen apponenduz. Et simili
ter de agricola / qui prius considerat terre qualitatem / q̄ semen
immittat. Pro inde debet p⁹dicator diligenter considerare audis
tōz capacitatez & qualitatez / vt p⁹ferat sermones fm eoz capa
citatez. Exemplo saluatoris qui ait discipulis suis Joh. xvi.
Multa habeo vobis dicere / s; non potestis portare modo. Joh.
xxvi. Qui ligat aquā in nubibus. Sup⁹ qd⁹ Grego⁹. moraliū.
xxij. vt scz non inundatōne sciencie / s; moderata distillatōne foue
antur auditores. Per nubes emz p⁹dicatores & p⁹ aquaz sciencia
p⁹dicatōis intelligit⁹ / vt ibi exponit. Et Joh. xix. Sup⁹ illos stil
labat eloquiū meū. Sup⁹ qd⁹ Grego⁹. moraliū. ij. In hoc intelli
gitur discretio magistroz. in hoc emz videt⁹ iudicare magistroz
sapiāz. Debet emz subtiliter qui docet p⁹spicere / ne plus studeat
q̄ ab auditore capitur p⁹dicare. Et Job. xxxviii. Quis dedit
gallo intelligentiāz. Ibi Grego⁹. moraliū. xxx. gallo mtelligen
tia tubuit / quia doctou veritatis discretōis virtus / vt nouerit
quibus: quid: q̄nt: vel quō inferat / diuinit⁹ ministrat. Non emz
vna eademqz cūctis exhortatio cōuenit. qz nec cūctos par mox q̄li
tas affrūgit. sepe enī alijs obsunt q̄ alijs p⁹sunt. Et ponit exem
pla. Plezqz herbe q̄ hec aialia reficiūt alia occidūt. & leuis sibil⁹
equos mitigat: catulos instigat. & medicamentū qd⁹ hunc morbū
imminuit: alteri vires iūgit. & panis q̄ vitaz fortū roborat: par
uuloz necat. Pro q̄litate igit⁹ auditōz formau debz sermo de do
ctoz / vt sua doctuna singulis cōgruat: & tñ a cūis edificatōis ar
te nunq̄ recedat. Ibiidez etiā ait / q⁹ intente mētes auditōz sunt
q̄li tensiones cordaz stude in cythara: quas tāgit artifex cū ple
ctro vt reddāt consonaz melodiā / licz nō vno pulsu omēs feruant.
consimilit⁹ debz facere p⁹dicator in mētib⁹ auditōz cū plectro ra
dōis. Ideo amonendi sunt aliter viu: aliter femie: & sic de alijs
vt ait ibidez & .ij. pasto. p⁹ totum. Semp tñ p⁹dicator p⁹uidet e
debet q⁹ sit p⁹dicatōis veritas: vt nec adulatōne: nec timore: nec

quest⁹ cupiditate: nec pusillanimitate obmittat: quin p̄dicet om-
nibus veritatem. Exemplo michæ / qui cum hortaret loqui pla-
centia: r̄ndit. Viuit domin⁹ / qz quecūq; dixerit michi dñs hec lo-
quor. iij. Regū. vld. Propheta enīz docens mendacū ipse cau-
da est id est opiens turpitudinez aialiu3 ysa. ix. Tali p̄dicatōne
indigent maxime potentes mundi / put ait Seneca bñ li. vi. de be-
neficijs. c. xxi. Monstrabo inqt tibi / cuius rei mopia laborāt sum-
ma beneficia & vastigia. quid omnia possidentibus desit scz ille qui
vex dicat. Et sequit. adulandi certamen est / & vnū amicoz om-
nium officium / & vna cōtentio. quis blandissime fallat ignoraues-
runt scz potentes vires suas: du3 se tam magnos q̄ audiunt crea-
dunt. Et p̄mit exemplū de xerse ducente exercitū: cui omnes sui
p̄mittabant victorūz adulando. solus autē domazatus vel doma-
ratus dixit ei vex scz confusionem suam / vt habitum est supra.
cui postea egit gratias q̄ solus sibi verū dixisset. p̄missiq; petere
ab eo qd̄ vellet. qui petijt: q̄ curru vedus capite rectam cyaram
gerens / maximaz auitatem scz sardis intraret. Miserabilis ergo
gens in qua nemo inuent⁹ fuit / qui vex diceret regi: ait ibidem.
Predicatori ergo dicit deus / p̄ anima tua nō confundas dicere
vex Eccl. x. quod constanter fecerunt p̄phete et sacerdotes / vt
patet consideranti sacre scripture seuem. Ideo ait Apo⁹. i. thi-
moth. x. Argue. obsecra. increpa.

Capitulum

Capitulum. ij. De p̄dicatio debet esse virtuose
vite exemplis confirmata.

Item ad p̄dicatōem confirmandaz debet esse in p̄dica-
tore op̄z p̄fectibilitas / & exemploz virtuositas. Qui
enīz fecerit & docuerit hic magnus vocabit̄ in regno ce-
loz Math. v. Et hec est lex p̄dicatoz / vt impleant qd̄ docent:
ait Gregou⁹ moraliū. xix. post p̄n. Et Job. xxij. quando pone-
bat pluuijs legez. Vbi Gregou⁹ ibidem. Nam loq̄ndi audou-
tas perditur qñ vox op̄e non adiuuat. Et Job. xxxix. Nun-
quid nosti temp⁹ partus ibi cuz in petus. Vbi Gregou⁹ mora-
liuz. xxx. Q̄ oportet q̄ p̄dicatores sint fortes in p̄ceptis / & com-
patientes in infirmitatibus. terribiles in nimis. in exhortatōib⁹
blandi. & sic d̄ alijs q̄ ibi enumerat. Et. ij. pasto. c. xliij. Q̄ p̄di-
cator debz plus actib⁹ q̄ voab⁹ resonare. & ibi bñ de hoc. Bern-
hardus sup cantica omelia. lxx. Validior est vox op̄us q̄ ovis
Vt enīz ait phus ethicoz. x. Mōdōnes sunt credibiles scz magis

sermionibus in passionibus & actionibus. & cum dissonant interu-
munt vtz / vt dicit ibidez bene de hoc in textu & comento. Et de
hoc Seneca epistola centesima. ca. x. vbi ait. Sunt quidam qui in
signum similitate perfectionis / vicia quibus ipsi laborant in alijs re-
prehendunt / ac si ipsi illa vicia non haberent. Contra quos Iero⁹.
epistola. x. ad rusticum monachum de institutio vite: dicens. Nul-
li detrahas / nec in eo te sanctum putes. si alios lateres / accusam⁹ se-
pe quod facim⁹ / et tunc nosmetipsos circumolum⁹ in nostra vicia. in-
uenimur muti de loquentibus iudicantes. De his apo⁹. ad Ro. ij.
In quo alte⁹ iudicas teipsum condemnas. eade⁹ enim agis que iu-
dicas. Et sequit. qui predicat non furandum: furatus. non mechan-
icum mechans. Et vt ait Seneca epistola. vij. Turbam sapien-
tiam plus ex moribus quam ex verbis socrates trahit. quia plus homi-
nes oculis quam auribus credunt. De hoc Seneca epistola. x. vbi ait.
Sic ista discam⁹ / vt que fuerunt verba sint opera. Et ponit exemplum
bonum quod in tempestate gubernator nauium / naufragabundo non
preest. quid inquit potest iuuare rector nauigij attome⁹ & vomitans
non est loquentium sed gubernandum. dicit enim / dicit plato hoc: zenon
& ingens agmen scilicet pho⁹ faciunt / que dixerunt et sua esse monstrabunt.
Ideo dicit de filio dei Mattheum. i. Cepit ihesus facere & docere.
Erat enim vix potens in ope & sermone Luce ultimo.

Capitulum Sextum. De pietate orationum.

Orient similiter viti ecclesiastica pascere populum dei fru-
ctibus orationum secundum Bernhardum vbi supra. Corum
est enim orare pro populo deum ipsum placando / et eidem
populum reconciliando. Exemplo moysi exo. xxxi. qui dixit deo.
Aut dele me de libro in quo me scripsisti / aut dimitte eis hanc no-
xam. Iohel. ij. Inter vestibulum & altare plorabant sacerdotes.
Ideo enim recipiunt a populo dei decimas & oblationes & sustentationes
vt in quiete & tranquillitate orient pro ipso populo dei / aduocantes pro eo
ante deum. Et ideo debent scire leges & consuetudines celi consisto: ij
& ante ipsum supremum iudicem pro eo orare efficaciter: vt sicut orator
est proprium distinde. apte. ornate dicere: put ait Cullius. i. de offi-
c. i. sic est ecclesiastica perorare ante deum spiritualiter. Et de hoc
Gregorius multum primo pasto. xxi. vbi ait. Sit rector singu-
lis compassione proximus / & pro cunctis contemplatione suspensus.

Et quia hoc nō faciunt multi conuenit deus Ezech. xxiiij. Non ascendiſtis ex auerſo/nec oppoſuiſtis vos muꝝ p domo domini Qualiter debent orare horas canonicas didicꝝ eſt in alio tractatu ſcꝝ dictauo. O tinā emꝝ nunc tales eſſent ſacerdotes euāgelici orando/quales erāt legales. de quibꝝ narꝝat Egiptꝝ li. i. Quꝝ cuz pompeyꝝ intraffet iheruſalez ꝛ templū inuaſiſſet/ſtupēbāt viꝝ roꝝ acres animoſitates/ꝛ nunqꝝ remiſſa officia ſacerdotꝝ in medio belli furoꝝ tanqꝝ p̄funda pax eſſet. nichil deꝝrat ſolemnitati ſacꝝficiꝝ victimꝝ altꝝibus imponebant. intrauerāt vrbez romaꝝ ni/ꝛ tū nullū intermiſſꝝ eſt officij genꝝ. tanta erat cura mmiſteꝝ vij. ſacerdotes emꝝ vſqꝝ ad vltimū in ſuo munere p̄ſeuerabāt. et in ſulati ſacerdotes inter ſuꝝas hoſtias necabant. Et cōtrauo eſt de crudꝝz carnem ad vnam p̄rem ſacꝝficiꝝ vel ſacerdotij cuz hely. i. Regum. iij.

Capitulꝝ. vij. De virtutibus quas habere debent qui habent curam animarꝝ.

Et quia predicta officia exercere non eſt puerorꝝ: nec yuꝝotatū vel impitorꝝ. prouidere debent prelati maiores ſcꝝz episcopi ne eccleſias conferant talibus/qui non ſunt abiles ad p̄dicta officia. ſed in partem ſollicitudinis aſſumāt viros ſapientes et induſtꝝos/ prout dicitur exo. xvij. Prouide tibi viros de omni plebe. potentes. timentes deum. Et deutro. i. Joz. Deberent emꝝ ſaltem imitari pharaonem/ qui noluit cōmittere pecora niſi viꝝs induſtꝝijs Gen. xlvij. Si noſti eſſe in illis viros ſapientes/ conſtitue eos magiſtꝝos pecorū meorꝝ. Sed heu econtrauo eſt hodie de multis pueꝝlibus ꝛ effemiatꝝ ꝛ ignorantibus legem dei. anime recepte ſanguine ſaluatoris cuſtodiendꝝ cōmittuntur/ aqꝝminibus luporꝝ vndiqꝝ irꝝuentibus. qd̄ p̄uidens yſa. iij. ait. Dabo pueꝝros p̄ncipes eorꝝ in direptōem. Et de hoc Bernhardus libro. iij. ad Eugemꝝ ante finem. Satis episcopi ad manus habent quibus animas tradant: ſed quibꝝ cōmittunt facultates ſuꝝas non inueniunt ꝛ cetera. Patientius ferimus iacturam cuſti qꝝ noſtram: quotidianas expenſas: quotidiano reciprocamus ſerutimꝝ/ ꝛ continua domini gregis detumēta neſamꝝ. de eſcaꝝz p̄cio ꝛ numero panꝝz cuz mmiſtus quotidianus eſt. raro cuz p̄ſpiteris celebrat collatio de peccatis. caꝝdit aſina ꝛ eſt qui ſubleuet. cadit anima ꝛ non eſt qui requirat.

exemplum de illo ep̄o qui noluit omittere pira custodiēda p̄spi-
 tero vel puzo cui om̄hat eccliam Cogitare enim dēt ep̄s: q̄ est
 architec̄ ad corin. 3. ut sapiens architec̄us fundamentuz posui
 grādes ergo lapides & q̄dratos dēt ponere in fundamto exemplo
 salomomis iij. regū xv. viros sc̄z virtuosos & p̄ssus t̄bulationū
 pollitos / pastores enim ecclie siue ecclesiastici sup̄ edificati sunt su-
 pra fundamentum ap̄oz & p̄p̄taz ep̄he. ij. Et sunt columnne.
 Item dēt statuere columnas fortes & erectas ad sustentamen-
 tū ecclie. q̄les sunt pastores ecclie & p̄lati vñ galath. ij. in fine **Di**
 enim columnne erāt &c. p̄ q̄bus ponere stipulas & festucas. i. pu-
 eules & leues p̄sonas infamia ē exemplū de illo bono ep̄o: qui tñ
 dit petenti p̄ leui p̄sona. ut statueret eū in ecclesia / dicēs. q̄ si ip-
 se peteret ab eo ut poneret festucā p̄columna in castro suo / ipsuz
 non exaudiret Cū ergo ecclesia sit castz dei / non dēt festuca vel
 calamus fragilis p̄poni p̄columna cū infinitum sit magis plangē-
 da ruina ecclie q̄ castu materialis / & qui tales collocāt eccliam
 destruunt ysa. xlix. venerūt struēdores tui / destruētes te. Item
 ep̄s ē sicut p̄ncipalis doctoz & magist̄: q̄a sup̄ intendēs ut dictū ē
 sup̄ / & ut p̄cipuus redoz ecclie dei: q̄ ē scola sūmi mḡri: q̄a ait ioh̄
 xij. vocatis me magist̄ & dñe & b̄ndictis: sum etenim math. 23.
 vñ ē magist̄ vestez: s̄ ars artū ē regimē aiāz put ait gregoz ix
 pastoral ca. i. Magnū ergo vitup̄iū ē ep̄o & magnū piculū statu-
 ere ad regimē aiāz illos q̄ artē ignorāt. Si enī ignomia ē mḡo
 artū: omittere scolas suas ignorāt artes / & p̄ncipia & istrumēta
 artis: multo magis ex p̄te illa. vñce gregoz ubi sup̄ ab imperitis
 pastorale magisteriū q̄ temeritate suscipit: q̄n̄ ars artū ē regimē
 aiāz Cōsimilit̄ cū ep̄s sit p̄apu⁹ medic⁹: omittere talib⁹ officū
 medicādi ē piculosum. vñ subdit ibidē Q̄ cogitatōnū vulnere.
 occultiora sunt viscerū vulneribus / & tñ q̄ sp̄ualia p̄cepta nunq̄
 cognouerūt se medicos p̄fiteri nō metuūt: cū ecōtrario qui vim
 pigmētoz nesciunt videri medicā carnis erubescant Merito ergo
 sunt rei anīaz / & illi qui anīas curādas talibus omitterūt / et etiam
 q̄ illas in curā suscipiunt **I**deo ysa. iij. **E**sto inquit p̄nceps nos̄
 et tñdit: non sum medic⁹. Similiter episcopus est dux adiei hie-
 su chusti ad pugnandum contra hostes eius cuius est eligere ex-
 pertos viros ad pugnandum: qui possunt adiem ipsam defendere
 vñce in figura Canticozum iij. in fine. **E**n lectulū salomomis ix
 fortes ambiunt ex fortissimis israhel / & omēs ad bella doctissimi

Magna ergo fraus est assumere pugiles ignaros artis pugnandi & dare eis stipendia que debent militibus defendentibus ad eam Christi. put loquitur apud. i. Cor. v. vocans ecclesiasticos milites. Quis unquam militat stipendijs suis. Consimiliter potest dici quo ad omnia beneficia que sunt ecclesiasticorum / quale est officium pastorale. procuratorum gubernatorum. Nam in tempestatibus esset infans gubernator qui committeret gubernacula navis infantulo ignoranti cum nabaluz suum regere: maxime fluctibus ex tempestatibus insurgentibus. ventis irruentibus. portibus navis se dissolventibus. & tenentibus obvoluentibus: & bestijs rapientibus. Cum ergo sic sit de nave ecclesie in tempestatibus huius mundi / eius gubernaculuz non est committendum nisi industria: qui etiam quantumcumque sit industria debet timere & iugiter vigilare & artificialiter gubernare. Non Gregorius libro. i. Vetustam navem confractam inquit indignus infirmus quod suscepi: undique fluctus intrant. ideo michi in piculo manus orationis porrigas. Si ergo talis gubernator timuit in regimine sue navis: qualiter timere debet qui ignorat manus ad gubernandum ponere. Et ipse idem dicit in registro li. xi. Navis gubernator cum aduersari sibi ventum considerat / quo sciam fluctos directo clauo exuperat: & quosdam quos superari non posse prouidet / inflexo cursu pauidenter declinat. sic inquit sanctitas vestra quedam compescendo quedam tolerando mitiget. Cuius ergo talis magister & doctor nauigij timet de piculo navis ecclesie / stultus est quilibet alius cui commissa est navis gubernatio qui non timet. & similiter fatuus est qui indignus committat gubernaculuz ut dictum est prius.

Quinta distinctio. Capitulum primum. Quales debent esse iudices ecclesie. Quale debet esse iudicium ecclesiasticorum.

Quales autem debent esse iudices in republica ecclesiastica qui sunt ad modum oculorum & aurium / patere potest ex dictis superius de iudicibus secularibus parte prima. Similiter quales esse debent aduocati siue oratores / ex dictis ibidem. Si enim debent iustitiam exercere iudices seculares cum diligentia in iudicijs / ut habitum est ibi: multo magis iudices ecclesiasticis sine litigijs iurgiorum sine fallacijs deceptionum. talia enim sunt reprobanda in vitijs spiritualibus / put ait Bernhartus primo ad Eugenium post principium. Queso te inquit: quale est illud de

mane vsq; ad vesperam litigare aut litigantes audire. & utinā sufficiet diei malicia sua. non sunt libere noctes. vix necessitati res-
 Inquitur nature / quod corpusculi pausatōm sufficiat. et rur-
 sum ad iurgia surgit. et dies diei erudat lites. nox nocti indicat
 maliciam. Et sequitur. Nota die per strepunt in palatio leges.
 & iusticia non dñi: et tñ lex dñi immaculata ouertēs aīas. hec autē
 non tam leges q̄ lites sunt & cauillatōnes subuertentes iudiciū.
 Tu ergo pasto: & epe animaz / q̄ mente obsecro sustines coram
 te semp filere illam legem dñi: garrire istas. Ideo clamandū cuz
 propheta. Narrauerunt michi iniqui fabulationes: sed non ut
 lex tua. Et ibi bene de hoc. In his etiam iudicijs iniuste appella-
 tiones nocent. quas reprehendit ibidem Bernhardus ad Euge-
 nium libro. iij. vbi ait. Quia iniqua est omnis appellatio / ad quam
 iusticie inopia nos non coegit. Et ibi multum contra appellatio-
 nes iniustas vbi ponit exempla. Quibusdam uxores ducen-
 tibus appellatum est a quibusdam sine causa cum grauamine / solo fru-
 stratore dilationis intuitu. Similiter ibidem ponit exemplum de
 quodam qui iniuste appellauit in electione episcopi / ad impediens-
 dum. Tales ergo appellaciones cuz sint iusticie impedimenta mul-
 tum sunt reprehensibiles / prout ibi exequitur sufficienter. Simi-
 liter quales debent esse consiliarij episcoporum / patet ex dictis su-
 perius parte prima vbi de consiliarijs principum. Si enim consi-
 liarij principum debent esse sapientes & prouidi a muneribus im-
 munes & pui multo magis consiliarij episcoporum. Et de his suf-
 ficienter Bernhardus libro. x. ad Eugenum. Querendi inquit
 tibi sunt qui sunt compositi ad mores: probati ad sanctamomiam:
 parati ad obedientiam. Et sequitur. Non qui marsubia exhau-
 rant / sed corda resiciant & cumina corrigant. Sicut enim consi-
 liarij pape siue legati debent esse tales ut dictus est quales ibi de-
 scribit: sic & consiliarij episcopi suo modo. Et ponit ibi exemplū
 de legatis bonis / qui rennuerunt exennia in suis officijs. sicut de
 martino qui fuit legatus in dacia: et tamen tam pauper redijt ut
 pene expensis & equis deficientibus vix venit florentiaz: cui ibi de-
 dit equum episcopus. & cum idem episcopus sequeretur eum ad
 curiaz / & peteret ab eo adiutoruz: rñdit. decepisti me: nesciebam
 tibi imminere negocium: tolle equum tuum / in stabulo est: & hora
 eadem resignauit illi. Ibidem 3 ponit exemplū de Gamfredo q̄ lega-
 tōem in ptibus aquitane pprijs sumptibus strenue amministrauit

Et cum esset ei quidam piscis sturio vel stingio presentatus a presbitero. a te inquit non recipio nisi recepis praedictum. deditque illi quatuor solidos illo invito et verecundo. Item cum dominus vel domina oppidi offerret sibi duas paraphrasas ligneas pulcras / eas laudavit: sed non acquieuit accipere. quanto magis argentas accepisset / qui ligneas refutavit. Adi fuerunt imitatores abrahe / qui nolunt accipere a filo sub regimis / sed ad corrigas calige gen. xiiij. Et samuel qui ait. si de manu cuiusquam munus accipi. i. Regum. xv. put ait ibidem Bernhardus. Ad imitandum ergo istorum consiliarij episcopi excutiant manus suas ab omni munere.

Capitulum Secundum. Qualis debet domus
et familia episcopi esse.

Qualis autem debet esse domus episcopi et familia Bernh. eodem libro describit sufficienter / ubi ait. Domus episcopi debet sanctitudo: debet modestia: debet honestas: horum custos disciplina. Et sequitur. Discant a te episcopi tui comatos pueros et comptos adolescentes secum non habere: inter ministratos discutere calamistratos non debet. Et ad illa observanda et opposita cavenda debet episcopus esse sollicitus. Non ait ibidem Bernhardus. Sunt qui te ignorare non timet / mores quorum et studia. non oportet ut vicia domus tue vultimus scias / quod quam plurimis novimus otigisse. alia dispenset: tu de disciplina provide. illud nemini tradens si insolentior sermo coram te sonuerit vel habitus apparuerit. sit manus tua super huiusmodi tu videri in iuram tuam. impunitas ausus pavit: ausus excessus. Ad talia ergo corrigenda et scienda sollicitus debet esse prelatus et studiosus. de temporalibus autem committet alijs ut plerumque possit vacare divinis. Non ait ibidem. Memento salvatorem iudam yconomum habuisse. quid episcopo turpius quam intendere supplicium / et substantiole sue scrutari omnia de singulis: mordeu de supstititionibus: moueri ad que perditam vel neglectam Egypti ille omnibus traditis ioseph / ignorabat quid haberet in domo sua gen. iij. Et tubescat igitur christianus christiano suo non credens / ex quo homo sine fide tantam habebat fidem in seruo alienigena: nisi tales collaterales habeat episcopus / non est plene sanus / put ait Bernhardus eodem li. Ne dixeris te sanum dolentes latera id est ne dixeris te bonum malo imitantes. Ideo dixit apostolus. connumerans episcopi virtutes necessarias sue domui / bene dispositum filios suos subditos in omni castitate. i. thimoth. ij.

Capitulum terciū De vestimentoꝝ misteꝝo ep̄alium

Nas virtutes ep̄oꝝ significant pontificalia indumēta
 put ait hugo libro ij. pte iij. cap. xvij. vbi ait: q̄ ep̄i
 vtuntur sandalijs: que sunt calcaamenta p̄dicatoꝝ: que
 habent subt⁹ soleam integraz: ne pes terram tangat & desup cō
 stant ex coruo p̄forato: quia gressus p̄dicatoꝝ subtus munis
 ti debent esse: ne terrenis polluantur: superu⁹ apti ad celestia cog
 noscenda Induuntur caligis bisimis vel lineis: vsq̄ ad genua: p̄
 quas significatur q̄ gressus rectos debent facere p̄ pedibus suis: et
 genua debilia roborare / et sic ad p̄dicandum euangelium festi
 nare. baculo vtuntur: qui habet subtus acumen: vt rebelles p̄
 increpationem pungant / & desuper est recuruus: vt mites per
 consolationem trahant Annulo vtuntur: qui est sacramentum
 fidei quo sponsa xp̄i ecclesia subarrata est. mitra siue chryza in ca
 pite regimen quinq̄ sensuum significat: ibidem ait Hugo ante.
 q̄ vestimenta sacerdotalia tam in lege veteri q̄ in noua signifi
 cant eozum virtutes: quas debent habere: vt in tunica linea: cas
 titas interior: in zona siue angulo castitas exterior: siue mex
 teruou homine. In tunica iacindina: ouersatio celica: in superhu
 merali laboꝝ patientia: in rationali discretōis sapientia: in cōa
 u intencio recta: in femoralibus que tegunt verenda munimen
 tum castitatis: hec enim erant vestimenta sacerdotis in lege exo
 di xxvij. Et de his vestimentis prolixē Hieronimus epistola
 lxxxv. De vestimentis autem sacerdotalibus in noua lege. vbi
 supra ait: q̄ per tunicam mundicia. per zonam continentia: per
 stolam patientia. per casulam cautas signatur. Studere ergo de
 bent ecclesiasticū siue episcopi siue p̄spiteri. vt hēant virtutes
 interius quas eoz vestimenta significant exterior ne false portēt
 vestimenta significantia: sine virtutibus signatis &c.

Cap. q̄rtū De necessitate cohabitatis pastorū cū gregibus.

Ut autem possint p̄fecte officia amministrare. debent
 circa gregem suum assidue vigilare. adimplentes illud
 Ysaie. xxi. Super specula domini ego sum stans iur
 giter &c. nec discurrant per curias seculares. nec p̄ mundum ad
 negotiationes tpales. sed cohabitent cū fidelibus sibi commissis. ne
 cuihbet dicat illud &c. Zacharie xi. O pastor & ydolum derelin
 quens gregem. pastor inq̄ nomie ydolum te. absq̄ custodia vel
 debito opere. vnde gregorius super ezechielem li. pu. omelia v.

Idi inquit qui animarum sunt custodes / et pascendi gregis onera susceperunt: permutare loca minime permittunt. Non narrat Beda in gestis anglorum li. ij. c. vi. de laurentio episcopo. qui successit beato augustino misso a beato gregorio in angliam / ad conuertendam gentem anglorum ob prauos mores et regis iniustitiam. qui cum proponeret relinquere britanniam / iussit in ecclesia apostolorum lectum sibi nocte parare ubi cum post multas preces et lacrimas fusas pro statu ecclesie ad deum / membra tradisset ad quiescendum: apparuit ei princeps apostolorum: et multo tempore illum flagellis ac uerbis afficiens / assitabat apostolica districtione / quare greges quem sibi commiserat relinqueret / uel cur oues christi in medio luporum positas. fugiens ipse dimitteret. an mei inquit oblitus es exempli / qui pro puulis christi quos michi in iudicium sue dilectionis commendauerat uincula. carceres. postremo autem mortem etiam crucis / ab in fidelibus et inimicis christi. ipse cum christo coronandus protuli. Idem beati petri exhortationibus et flagellis amonitus / mane uenit ad regem et reiecto uestimeto quantis uerbis bus esset laceratus ondit. qui inquirens quis tantas sibi plagas inflixisset: et audiens quod sui salutis causa tanta ab apostolo esset perpeffus timuit. et anathematizato uel anathematico cultu uolauit ac conubio non legitimo derelicto fides suscepit / et baptizatus est. Ex his ergo patet quod reprehensibiles sunt qui relinquunt ecclesias suas sine causa legitima / cum potest episcopus pro persecutione et regis iniquitate ecclesiam relinquens: tanta perpeffus est. In his autem omnibus caueat episcopus qui est ad modum capitis et speculatoris / ne sit negligens in potestatis officijs. quod ut dicit in tractatu de. xij. abusionibus. De primo gradu abusionis est / episcopus negligens: qui scilicet gradus sui honorem inter homines requirit / sed ministerij sui dignitatem coram deo non custodit. Episcopus enim nomen grecum est / et speculator interpretatur ut dicit ysa. iij. Speculatores uedi te. Decet enim episcopum omnium super quos in specula positus est peccata intendere: et ea sermone corrigere: et scelestorum operibus declinare. et ibi beatus de hoc. Predicator ergo diuinus alloquens ecclesiasticos / hortetur quemlibet ad exercenda officia debita suo statui uel gradui et ut quilibet uiuat prout debet in statu suo quantum ad ea que numerata sunt.

Quinta pars. Distinctio prima. De informatione scolauum. et instructione discipulorum. et dignitate sapientie.